

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Rzeszów, dnia 3 października 2012 r.

Poz. 1957

UCHWAŁA NR XXI/107/2012 RADY MIEJSKIEJ W BŁĄŻOWEJ

z dnia 31 sierpnia 2012 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2012 – 2015 dla Miasta i Gminy Błażowa”.

Na podstawie art.18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 roku Nr 142, poz. 1591 ze zmianami) w związku z art.87 ust.1, ust.3 i ust.4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami), Rada Miejska w Błażowej uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Gminny Program Opieki Nad Zabytkami na lata 2012 – 2015 dla Miasta i Gminy Błażowa”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Błażowej.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

**Przewodniczący Rady
Miejskiej**

Jerzy Kocój

Załącznik nr 1 do Uchwały nr XXI/107/2012
Rady Miejskiej w Błażowej z dnia 31. 08. 2012 r.
w sprawie: przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad
Zabytkami na lata 2012 – 2015 dla Miasta i Gminy Błażowa

**GMINNY PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
NA LATA 2012 – 2015
DLA MIASTA I GMINY BŁAŻOWA**

Błażowa, 2012

Wstęp

1. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce
3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
- 3.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
relacje GPONZ z dokumentami sporządzanymi na poziomie krajowym
- 3.2. Relacje Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na
poziomie województwa
4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
- 4.1. Relacje Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na
poziomie gminy. Analiza dokumentów programowych Gminy.
- 4.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu
- 4.2.1. Zarys historii obszaru gminy
- 4.2.2. Krajobraz kulturowy
- 4.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
- 4.3.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego
- 4.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego
- 4.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków
- 4.5. Zabytki archeologiczne
- 4.6. Dziedzictwo niematerialne
5. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń
6. Założenia programowe: priorytety, kierunki działań i zadania
7. Instrumenty wdrażania gminnego programu opieki nad zabytkami
8. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Miasta I Gminy
Błażowa

ANEKSY

Wstęp

Dziedzictwo kulturowe jest ważnym czynnikiem życia i działalności człowieka. Zabytki, będące materialnym świadectwem przeszłości, są tym elementem kultury, który przyczynia się do kształtowania krajobrazu kulturowego.

Gminny Program Opieki Nad Zabytkami jest dokumentem o charakterze cyklicznym, co wynika z definicji określonej w ustawie. Biorąc pod uwagę rozpoznanie złożonej problematyki i wyznaczając priorytetowe kierunki, będące istotnym punktem odniesienia dla programów tworzonych w latach następnych warto zaznaczyć, że program opracowany na pierwsze cztery lata ma znaczenie kluczowe dla kolejnych programów w tym zakresie. Kolejne programy powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

Przedmiotem programu jest Gmina Błażowa, jako region administracyjny oraz miejsce lokalizacji zabytków objętych Programem.

Celem Programu jest określenie zadań mających na celu osiągnięcie poprawy w zakresie stanu zachowania oraz utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Gminy Błażowa. Zadania te określone są w odniesieniu do całej Gminy jako regionu administracyjnego, do wszystkich obiektów zabytkowych i całości problematyki opieki nad zabytkami.

Gminny Program Opieki Nad Zabytkami ma określić stan, do którego należy dążyć w zakresie opieki nad zabytkami: wskazywać konieczne do wykonania zadania i sugerować sposoby ich realizacji.

Program powinien również pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe Gminy. Wskazane w Programie działania, oprócz poprawy stanu zabytków, powinny być skierowane na ich adaptację i rewaloryzację, a także na zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Działania te mogą przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności Gminy, podniesienia konkurencyjności oferowanych produktów turystycznych, a także szerszego od dotychczasowego wykorzystania potencjału związanego z zachowanym dziedzictwem kulturowym.

Reasumując, przedmiotem niniejszego opracowania jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych Gminy, a celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

1. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną do opracowania Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami stanowi **Ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. z 2003r. nr 162 poz.1568 z późn. zm.), która w art. 87 ust. 1 zobowiązuje burmistrza (wójta, prezydenta miasta) do sporządzenia na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami. Gminny Program Opieki Nad Zabytkami podlega uchwaleniu przez Radę Miejską, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji Programu burmistrz (wójt, prezydent miasta) sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia się Radzie Miejskiej. Kolejne sporządzane Programy powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się nieustannie warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe. Ponadto kolejne Programy powinny mieć na uwadze aktualny stan zachowania zasobów kulturowych oraz efekty wdrażania obowiązującego Programu.

Program ten ma na celu, w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania Gminy;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.

Nadrzędnym celem Programu Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Błażowa na lata 2012 – 2015 jest zahamowanie procesów degradacji zabytków i zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego na terenie gminy, wykorzystanie tych zasobów dla potrzeb kształtowania atrakcyjnego wizerunku Gminy. Celem programu jest uwzględnienie przy podejmowaniu działań uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej, a także doprowadzenie do poprawy stanu zachowania zabytków.

2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Konstytucja RP (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) w przepisach art.5, art. 6 ust. 1 i art. 86 objęła zabytki ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest **ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. Nr 162 poz.1568 z późn. zm.). Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce. Określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków

i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków (art.3, 6):

Zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną artystyczną lub naukową.

Zabytki nieruchome są to krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji.

Zabytki ruchome są to dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne (militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i order), wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne są to pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto „*Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej*” (art. 6. ust. 2. ustawy). Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami, które zostały zdefiniowane w sposób następujący:

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na:

- zapewnieniu warunków: naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Art. 7 ustawy o ochronie zabytków definiuje następujące formy ochrony zabytków:

1. **wpis do rejestru zabytków**, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków;

Zgodnie z art. 9. ust.1 do rejestru zabytków (...) *wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.* (art. 9 ust.2)

Zgodnie z art. 10. ust. 1 *do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę* (art. 10 ust.2).

Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. (Dz. U. Nr 113, poz. 661)

2. **uznanie za pomnik historii** zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego;

3. **utworzenie parku kulturowego** w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się pod względem krajobrazowym terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały Rada Miejska po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;

4. **ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego**, dotyczące w szczególności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia; innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych; w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W art. 7 ust. 1, pkt 9 **ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) zostały określone zadania własne gminy: „*zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*”.

Oprócz pkt. 9, odnoszącego się bezpośrednio do ochrony i opieki nad zabytkami, wymienione powyżej sprawy, niosą ze sobą ogromne możliwości związane z szeroko pojętą ochroną zabytków, a także umożliwiają nawiązanie formalnej współpracy z organizacjami, mającymi zapisaną w swym statucie opiekę nad zabytkiem.

Z punktu widzenia niniejszego opracowania istotne jest także uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które znajdują się w wielu obowiązujących ustawach, w tym w:

- Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm),
- Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 z późn. zm),
- Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150),
- Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880),
- Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 z późn. zm.),
- Ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2001 Nr 13, poz. 123),
- Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.)

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.) oraz Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.). Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 673 z późn. zm.).

3. **Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego**

Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Błażowa na lata 2012 – 2015 powstał w oparciu o dokumenty programowe województwa podkarpackiego i dokumenty krajowe.

3.1. **Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Relacje GPONZ z dokumentami sporządzanymi na poziomie krajowym.**

➤ Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.

Celem programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad materialną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. Dokument ten określa kierunki działań i zadania, które winny być podjęte dla realizacji zamierzonego celu.

Do czasu zakończenia prac nad Programem opieki nad zabytkami gminy Błażowa na lata 2012 - 2015 nie ukończono prac nad programem krajowym, przyjęto jednakże poniżej przedstawione założenia, które będą wchodziły w jego zakres:

Sfera ochrony zabytków dotycząca postępowania konserwatorów, pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, archeologów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych w której wskazano siedem podstawowych zasad konserwatorskich:

1. zasady *primum non nocere*;
2. zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
3. zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych);
4. zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco;
5. zasady czytelności i odróżnialności ingerencji;
6. zasady odwracalności metod i materiałów;
7. zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Uwarunkowania dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami:

- określenie stanu zabytków ruchomych i nieruchomych, zabytków archeologicznych i techniki, a także ocena i stan krajowych zasobów pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa;
- ocena stanu służb związanych z ochroną i opieką nad zabytkami, stanu uregulowań prawnych, organizacyjnych i finansowych.

Działania o charakterze systemowym:

- powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochroną przyrody, polityką przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa;
- przygotowanie strategii i głównych założeń ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz wprowadzenie jej do polityk sektorowych.

System finansowania:

- stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.
- Dokumentowanie, monitorowanie i standaryzacja metod działania. Ujednolicenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych.

Kształcenie i edukacja, kształcenie specjalistyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników.

Współpraca międzynarodowa:

- wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013 i Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2020”

Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013 przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004r. jest dokumentem, w którym w oparciu o rzetelną analizę podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. Stanowi ona podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury.

Misją strategii jest *zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów.*

Uznając kulturę za jeden z podstawowych czynników rozwoju regionów zapisano w strategii następujące priorytety:

1. wzrost efektywności zarządzania kulturą,
2. wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury,
3. wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury,
4. poprawa warunków działalności artystycznej,
5. efektywna promocja twórczości,
6. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków,
7. zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Instrumentami wdrażania *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury* są narodowe programy kultury. Jednym z kilku programów poświęconym działaniom podejmowanym w sferze materialnej spuścizny kulturowej Polski jest *Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2020”*.

Za cel strategiczny przyjmuje intensyfikację i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksową poprawę stanu zabytków nieruchomych. Cel ten ma zostać osiągnięty m. in. poprzez: poprawę warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków, kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych. Kolejne działania na rzecz osiągnięcia celu obejmują promocję polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i zagranicą w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informacyjnego, rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, tworzenie warunków dla rozwoju i ochrony dziedzictwa kultury ludowej oraz zabezpieczenie zabytków przed nielegalnym wywozem za granicę.

Cele programu realizowane będą w ramach dwóch priorytetów:

Priorytet I – Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe, Priorytet II – Edukacja i administracja na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz pięciu działań. Działania w ramach priorytetu Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe:

Działanie 1.1.

Wzmocnienie ośrodków dokumentacji zabytków oraz budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków.

W ramach tego działania zostaną zaproponowane zmiany instytucjonalne, prawne i funkcjonalne w sferze dokumentacji i ochrony zabytków oraz procesu oferowania zabytków na rynku.

Działanie 1.2.

Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne.

W ramach działania realizowane będą projekty rewaloryzacji zabytków i ich adaptacji na cele społeczne. Projekty muszą posiadać znaczący wpływ ekonomiczny na rozwój regionalny, w tym szczególnie przyczyniać się do wzrostu dochodów, jak i zwiększać ilość miejsc pracy.

Działanie 1.3.

Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości przez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

Tutaj stawiamy na programowanie i wdrażanie kompleksowych programów dotyczących markowych produktów turystyki kulturowej w Polsce w latach 2004-2020. Działanie obejmuje pięć największych miast, które mają największą szansę na europejskim rynku turystyki kulturowej. Wśród nich znalazła się: Warszawa, Kraków, Gdańsk, Poznań i Wrocław.

Działania w ramach priorytetu „Edukacja i administracja na rzecz dziedzictwa kulturowego”:

Działanie 2.1.

Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

Przewiduje się zrealizowanie zadań mających na celu wykształcenie kadr zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego oraz podniesienie zainteresowania społeczeństwa problematyką ochrony zabytków, jak również powołanie zespołu naukowego zajmującego się badaniami naukowymi w sferze wpływu zachowania i rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno – ekonomiczny regionów. Zachowanie dziedzictwa kulturowego wsi ma być promowane także poprzez aktywizację społeczności wiejskich oraz ochronę i popularyzację kultury ludowej.

Działanie 2.2.

Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wywozem i przewozem przez granice.

Działanie realizowane będzie poprzez wdrożenie Programu „Absent Patrymonium” – sieci informacji wirtualnej o zabytkach wywożonych i zaginionych. Zadania wytyczone w dokumencie będą realizowane przez różne podprogramy m.in. Program „Polskie regiony w europejskiej przestrzeni kulturowej”, Program Operacyjny „Promesa Ministra Kultury”. Celem strategicznym jest zróżnicowanie rozwoju kultury w regionach. Ma to odbywać się m.in. poprzez wzrost efektywności zarządzania sferą kultury, zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju kultury, poprawę dziedzictwa kulturowego i ochronę zabytków.

3.2. *Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa*

Dokumentami planistycznymi sporządzonymi dla obszaru województwa podkarpackiego są:

- **Strategia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2020** wyznacza kierunki polityki regionalnej dla różnych poziomów administracji samorządowej oraz partnerów społecznych i gospodarczych. Jak stwierdzono w części wstępnej „*Nadrzędnym celem Strategii jest zapewnienie województwu podkarpackiemu partnerskiej i konkurencyjnej pozycji w Polsce i Europie, w oparciu o geograficzne położenie, potencjał demograficzny, tradycje przemysłowe, walory środowiskowe, historyczne i kulturowe*”.

W Kierunku działania 2: **Kształtowanie kulturowej tożsamości regionalnej** zawarto bardzo istotne z punktu widzenia ochrony i opieki nad zabytkami wskazania i cele.

„Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia ochronę dziedzictwa kulturowego i dostępu do wartości kulturowych, przy kierowaniu się zasadą równoważonego rozwoju społeczeństwa.

Wymaga to:

- ugruntowania zasady zrównoważonego rozwoju jako podstawy trwałej polityki społecznej, kulturalnej i przestrzennej Podkarpacia,
- zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, a także rewaloryzacji i rewitalizacji kulturowo zdegradowanego środowiska.

Wychodząc z tych założeń, jako jeden z głównych celów rozwoju kultury województwa podkarpackiego przyjęto kształtowanie jego kulturowej tożsamości. Oznacza to budowanie - wokół istniejącego tutaj dziedzictwa kulturowego i tradycji - podkarpackiej świadomości regionalnej. Dokonywać się ono powinno poprzez zachowanie i odbudowę dziedzictwa kulturowego, wspieranie twórczości artystycznej oraz ochronę krajobrazu kulturowo-przyrodniczego wsi i miast”.

Uznano też, że: wzmacnianiu regionalnych więzi kulturowo-społecznych mieszkańców województwa podkarpackiego będą służyć m.in.:

- „propagowanie wiedzy o regionie i „małych ojczyznach” - zwłaszcza wśród młodzieży szkolnej (organizacja wycieczek turystyczno-krajoznawczych, wyznaczanie „szlaków kulturowo - historycznych”),
- promocja korzyści ze współpracy kulturalnej społeczności i władz w ramach regionu,
- ochrona dóbr kultury materialnej (w szczególności zabytków nieruchomych, tak architektury miejskiej jak i wiejskiej, oraz zabytków ruchomych - wytworów sztuki czy rzemiosła),
- zachowanie innych wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń,
- wspieranie twórczości artystycznej znaczeniu ogólnonarodowym, regionalnym i lokalnym, której źródła tkwią w dziedzictwie regionu,
- ochrona krajobrazu kulturowego wsi podkarpackiej i małych miast,

W Kierunku działania 3: **Poprawa jakości środowiska kulturowego** „*Dobry stan szeroko rozumianego środowiska kulturowego oznacza zapewnienie przyszłym pokoleniom życie w otoczeniu dóbr o wysokich standardach oraz zachowanie i pomnażanie dziedzictwa kulturowego. Zrównoważony rozwój Podkarpacia musi stawiać za nadrzędny cel zachowanie wartości środowiska kulturowego oraz poprawę jego jakości*”.

W Priorytecie 2: **Współpraca na rzecz rozwoju turystyki, ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego** stwierdzono, że: „*Współpraca międzynarodowa zorientowana na wzajemne poznawanie się, rozwijanie więzi społecznych i gospodarczych, to istotny czynnik rozwoju podróży między krajami (...) W rozwoju turystyki w regionie szczególną rolę powinno odgrywać dziedzictwo i życie kulturalne regionu, gdyż kultura w istotnym stopniu inspirowa rozwój turystyki, zaś ruch turystyczny wspiera i promuje dobra kultury. Należy podkreślić, iż dziedzictwo kulturowe Podkarpacia, oparte na wielonarodowej, wielokulturowej i wielowyznaniowej historii regionu, stanowi składową kulturę europejskiej, godną różnorodnych działań promocyjnych, a także rozwoju wymiany kulturalnej. Korzystając z doświadczeń krajów o rozwiniętej gospodarce turystycznej oraz ze wsparcia europejskich i innych funduszy celowych, podejmować należy działania służące ochronie, jak i ekspozycji turystycznej dóbr kultury, tworzeniu nowych produktów turystycznych oraz podnoszeniu poziomu obsługi międzynarodowego ruchu turystycznego*”.

W Kierunku działania 1: **Współpraca w zakresie informacji i promocji turystyczno – kulturalnej** przyjęto, że: „*Współpraca międzynarodowa województwa powinna obejmować działania w zakresie upowszechniania informacji turystycznej i kulturalnej, realizowane na poziomie międzynarodowym, międzyregionalnym i transgranicznym*”.

W Kierunku działania 2: **Podjęcie działań w zakresie ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego** wskazano, że „*Nieodzowne jest również podejmowanie działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez*”, m.in.:

- „*inicjowanie i wspieranie wspólnych projektów badawczych, edukacyjnych i edytorskich prezentujących i upowszechniających dziedzictwo kulturowe, w tym pogranicza polsko-słowacko-ukraińskiego (programy edukacyjne, trasy turystyczne, imprezy folklorystyczne, festyny archeologiczne itp.),*
- *zagospodarowanie, popularyzację i promocję obiektów zabytkowych oraz ich wykorzystanie jako miejsc szczególnie atrakcyjnych turystycznie,*
- *przygotowanie programu ochrony zabytkowych cmentarzy, ze szczególnym uwzględnieniem cmentarzy wojskowych z okresu I wojny światowej oraz kirkutów jako ważnych elementów dziedzictwa kulturowego,*
- *ochronę zabytkowego krajobrazu, głównie parków rezydencjonalnych w Polsce i na Ukrainie, (...)*
- *ochronę zabytków ruchomych (wspieranie rozwoju pracowni konserwatorskich w muzeach, unowocześnianie metod gromadzenia, inwentaryzowania i opracowywania zbiorów, wspieranie inwestycji remontowych w celu poprawy bezpieczeństwa zbiorów muzealnych),*
- *wspieranie folkloru oraz zanikających zawodów,*
- *publikowanie materiałów dokumentujących i popularyzujących dziedzictwo i krajobraz kulturowy.*”

Reasumując. Województwo posiada dobre warunki dla rozwoju turystyki, rekreacji i wypoczynku. Wyjątkowo atrakcyjne walory przyrodniczo-krajobrazowe, bogactwo flory i fauny, stosunkowo czyste powietrze oraz wody rzek, potoków i zbiorników, szlaki turystyczne w obszarach objętych ochroną, stwarzają szczególnie korzystne warunki do harmonijnego obcowania ludzi ze środowiskiem naturalnym. Funkcje turystyczne podkreślają liczne zabytki kultury materialnej i niematerialnej, które wymagają szczególnych nakładów. Niezbędna jest modernizacja szlaków turystycznych, dalsza rewaloryzacja zabytkowych, a często unikatowych obiektów sakralnych i świeckich.

➤ Uchwała Nr XLVIII/522/02 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 30 sierpnia 2002 r. w sprawie uchwalenia **Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego**.

W niniejszym planie przyjęto następujące zasady zagospodarowania przestrzennego:

1. Współistnienie środowiska przyrodniczego i zurbanizowanego ze szczególnym uwzględnieniem różnych form ochrony środowiska naturalnego oraz tworzenie warunków do racjonalnego wykorzystania tego środowiska.
2. Zasada maksymalnej integracji działań na rzecz ochrony środowiska, w szczególności walorów krajobrazowych, przyrody, ochrony bioróżnorodności przyrody i krajobrazu kulturowego w sferze badawczej, społeczno-gospodarczej i ekonomicznej oraz w wojewódzkich programach sektorowych, na obszarach transgranicznych i na obszarach stykowych z sąsiednimi województwami.
3. Przeznaczenie obszarów predysponowanych do ochrony przyrodniczej i krajobrazowej oraz obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe o różnym reżimie ochronnym, oparte o dokładne rozpoznanie zasobów, waloryzację terenu i określenie odporności środowiska na antropopresję.
4. Tworzenie spójnego systemu ekologicznego poprzez rozwój wieloprzestrzennych obszarów ochrony środowiska naturalnego i krajobrazowego.
5. Promocja obszarów koncentracji walorów turystycznych, zespołów i obiektów turystycznych, zespołów i obiektów zabytkowych w celu ich gospodarczego wykorzystania.
6. Ograniczanie negatywnych skutków działalności urządzeń infrastruktury technicznej, społecznej i gospodarczej oraz różnych form aktywności społecznej i gospodarczej na środowisko naturalne i kulturowe.
7. Ograniczanie negatywnych skutków występowania zjawisk erozji, powstawania osuwisk, złazisk itp.
8. Restytucja obszarów zdegradowanych i zdewastowanych.
9. Racjonalna gospodarka surowcami mineralnymi w sposób uwzględniający zachowanie wartości środowiska naturalnego i kulturowego.
10. Ochrona zasobów kultury materialnej i niematerialnej oraz utrzymanie ładu przestrzennego w obrębie dawnych układów urbanistycznych i obszarów proponowanych do ochrony krajobrazu kulturowego.
11. Łagodzenie konfliktów społecznych związanych z tworzeniem systemu prawnej ochrony środowiska naturalnego i ochrony kontekstu przestrzennego cennych obiektów i zespołów kultury materialnej.

➤ Problematyka opieki nad zabytkami znalazła także swe miejsce w celach szczegółowych **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013**:

- Poprawa jakości środowiska oraz zachowanie i ochrona zasobów przyrodniczych i wartości krajobrazowych;
- Wspieranie rozwoju gospodarczego regionu, wykorzystanie potencjału turystycznego i dziedzictwa kulturowego oraz ochrona wartości przyrodniczo-krajobrazowych.

Stwierdzono, że jeden ze strategicznych kierunków rozwoju województwa powinna stanowić gospodarka turystyczna – istotny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego, wynikający bezpośrednio z analizy potencjału zawartego w walorach turystycznych województwa, który należy w pełni wykorzystać w celu pobudzenia koniunktury gospodarczej w województwie. Zauważono, iż rozwój gospodarki turystycznej może bezpośrednio wspomagać działalność instytucji chroniących regionalne dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze.

Ochrona zabytków uwzględniona została w Priorytecie 2. Celów szczegółowych: *Wzmocnienie i rozwój infrastruktury społecznej na poziomie regionalnym i lokalnym* jako Działanie 2.3. Waloryzacja i rozwój kultury i dziedzictwa kulturowego.

W ramach tego działania wskazano na następujące cele:

- ochrona i rewaloryzacja zabytkowych obiektów oraz miejsc pamięci narodowej o wysokiej wartości historycznej, a także placówek kultury oraz cykliczne organizowanie kameralnych i masowych imprez z wykorzystaniem tychże obiektów, tak by na stałe zafunkcjonowały w świadomości mieszkańców regionu przy równoczesnym ciągłym i intensywnym promowaniu Podkarpacia z jego atrakcjami w kraju i za granicą;
- ochrona dziedzictwa kulturowego ruchomego poprzez jego konserwację i digitalizację;
- modernizacja instytucji kultury.

➤ Z kolei **Program rozwoju kultury w województwie podkarpackim na lata 2004-2009** z r. 2004, opracowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, określa cztery nadrzędne cele długookresowe w odniesieniu do rozwoju kultury regionu:

- przeciwdziałanie nadmiernym, społecznie nieakceptowanym dysproporcjom w poziomie rozwoju i warunków uczestnictwa kulturalnego ludności w województwie (zwłaszcza między stolicą regionu a jej otoczeniem);
- pielęgnowanie (ochrona) tożsamości kulturowej regionu, wzmocnienie procesów integracyjnych w społeczności regionalnej;
- poprawa jakości środowiska kulturowego Podkarpacia;
- zwiększenie atrakcyjności całego regionu w układzie krajowym i międzynarodowym, poprawa kulturowego wizerunku regionu.

Jak zapisali autorzy Programu, „...województwo podkarpackie musi stać się regionem przyjaznym, sprawnym i chłonnym – społecznie i kulturowo, zachowując jednocześnie własne wartości i minimalizując negatywne skutki tendencji do uniwersalizacji. Walory Podkarpacia powinny stać się identyfikowalną częścią kultury narodowej”.

➤ **Program Opieki Nad Zabytkami w województwie podkarpackim na lata 2010 - 2013** jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania wojewódzkiego. Przedmiotem programu jest województwo podkarpackie jako region administracyjny oraz miejsce lokalizacji objętych programem zabytków, zasobu dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego.

Głównym celem *Wojewódzkiego Programu Opieki Nad Zabytkami Województwa Podkarpackiego* jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie województwa, szeroko pojmowanego zasobu dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego.

Program wskazuje zadania, jakie winny być realizowane w zakresie będącym przedmiotem programu. Zadania te określone są w odniesieniu do całego województwa jako regionu administracyjnego, a nie odnoszą się jedynie do władz województwa, których bezpośredni wpływ na działalność chociażby instytucji sprawujących w różnej formie opiekę nad zabytkami jest ograniczony do pewnych wybranych instytucji.

Program służyć powinien pomocą w podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania badań, prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego przez samorząd województwa.

Program służyć też może jednostkom samorządu terytorialnego, środowiskom naukowym i badawczym, właścicielom i posiadaczom obiektów zabytkowych, a także osobom zainteresowanym kulturą i dziedzictwem kulturowym. Istotnym jest, aby realizacja zadań wynikających z Programu dokonywała się przy współudziale mieszkańców województwa, w różnych formach swojej życiowej aktywności (praca zawodowa, działalność

społeczna, działania wynikające z prawa własności lub z użytkowania obiektów zabytkowych) zaangażowanych w opiekę nad zabytkami. Obowiązkiem władz publicznych w tym względzie jest z kolei pobudzanie i usprawnianie mechanizmów regulujących kwestie tej opieki oraz tworzenie i wspieranie inicjatyw mających taką opiekę na celu.

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Relacje Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy. Analiza dokumentów programowych Gminy.

Dokumentami programowymi wykonanymi na poziomie gminy Błażowa są:

➤ **Plan Strategiczny Gminy Błażowa 1997 – 2014**

Plan Strategiczny Gminy Błażowa 1997 – 2014 został opracowany w lutym 1997 roku w ramach projektu „Wsparcie regionalne polityki rolnej w południowo – wschodnim regionie polski” (P 9312-08-01), finansowanego ze środków funduszu Phare, a następnie przyjęty Uchwałą Nr XXX/184/1997 Rady Gminy w Błażowej z dnia 28 lutego 1997 r.

Strategia uwzględnia ochronę dziedzictwa kulturowego, włączając ją w rozwój gminy w zakresie wykorzystania obiektów zabytkowych do celów turystycznych.

Jednostką odpowiedzialną za promowanie kultury jest GOK w Błażowej. Najbardziej znanymi imprezami cyklicznymi organizowanymi przez GOK są:

- ✓ Konkurs pn. „Najładniejsza pisanka wielkanocna ;
- ✓ Starych Potraw Smak i Urok oraz Wojewódzkie Spotkanie Kapel Ludowych;
- ✓ Jarmark Błażowski, Międzypowiatowa Parada Orkiestr Dętych;
- ✓ Dni Futomy;
- ✓ Gminne Święto Plonów.

W ramach celu strategicznego „Kultura” przewidziane jest wdrożenie następujących celów operacyjnych:

1. Kultywowanie regionalnych tradycji ludowych.
2. Dostępność do różnorodnych form kultury.
3. Kreowanie potrzeb mieszkańców do udziału w kulturze.

Strategie działania w zakresie zaspokajania poszczególnych potrzeb mieszkańców w zakresie Kultury mają polegać na:

1. Utrzymaniu działających i wspieraniu tworzących się zespołów ludowych.
2. Utrzymywaniu muzeum lokalnego i izb pamięci.
3. Wspieraniu młodzieży poszukującej własnych form działalności.
4. Rozszerzenie działalności Gminnego Ośrodka Kultury akceptowanej przez mieszkańców.
5. Wspieranie i rozszerzanie działalności KGW.

➤ **Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Błażowa**

Kwestia uwarunkowań wewnętrznych ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego została poruszona również w **Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Błażowa** zatwierdzonego uchwałą nr XIX/99/2004 Rady Miejskiej w Błażowej z dnia 13 lipca 2004 r.

Plan Rozwoju Lokalnego, który jest kontynuacją opracowanej Strategii i planem operacyjnym do niej, wskazuje 5 obszarów rozwojowych gminy:

1. Obszary wiejskie;
2. Infrastruktura ochrony środowiska;
3. Infrastruktura społeczna;
4. Infrastruktura drogowa;
5. Kultura i turystyka.

„W mieście i gminie Błażowa występują obiekty, zespoły obiektów i elementy krajobrazu, świadczące o historycznej przeszłości tego obszaru i jego mieszkańców. Są to:

- układ urbanistyczny miasta Błażowa,
- pozostałości pierwotnego układu planistycznego wsi Błażowa (po zachodniej stronie Ryjaka),
- zabytkowe zespoły kościelne w Błażowej i Futomie,
- zabudowa miejska,

- cmentarze, kaplice, kapliczki, figury, pomniki,
- układy ruralistyczne wsi,
- krajobraz kulturowy (w tym charakter zabudowy) i krajobraz naturalny,
- stanowiska archeologiczne (w tym dawne kościelisko w Błażowej),
- miejsca obserwacji archeologicznej,
- drzewostan.

Gmina Błażowa posiada bardzo atrakcyjne walory krajobrazu przyrodniczo-kulturowego. Najwięcej zabytków kulturowych znajduje się w mieście Błażowa, ale występują one również w poszczególnych wsiach. Są świadectwem przeszłości pokoleń, których praca złożyła się m. in. na dzisiejszy „obraz” gminy, są źródłem korzeni obecnego pokolenia i jego tożsamości. Dlatego też ich zachowanie i pielęgnowanie winno być objęte szczególnym pietysmem, w tym szczególnego potraktowania przy określaniu kierunków zagospodarowania przestrzennego i polityki przestrzennej”.

Gmina Błażowa nie posiada znacznej liczby obiektów o dużych wartościach zabytkowych, jednak wiele budynków posiada wartości kulturowe. Niektóre zespoły osiedleńcze zachowały historyczne układy planistyczne wsi i tworzą dostrzegalne elementy krajobrazu kulturowego, np. Błażowa Górna i Futoma.

Na terenie gminy występują stanowiska archeologiczne, które podlegają ścisłej ochronie konserwatorskiej. Ich liczne skupisko znajduje się w Nowym Borku. Wyznaczone zostały strefy ochronne dla obiektów archeologicznych, szczególnie istotnych bądź ich znacznego zgrupowania.

Zabudowa gminy zachowuje istniejące układy osadnicze poprzez uzupełnianie zabudowy nawiązującej do tradycyjnych form i otaczającego krajobrazu.

➤ **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Błażowa**

Główne cele, zasady i zadania polityki przestrzennej, jak również instrumenty jej realizacji, wobec środowiska kulturowego, wyznaczone zostały w obowiązującym **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Błażowa** uchwalonym uchwałą Nr XXX/184/97 Rady Miejskiej w Błażowej z dnia 28 lutego 1997 r. stanowią podstawę ustalenia kierunków zagospodarowania przestrzennego. Głównym celem ustalonych kierunków zagospodarowania przestrzennego jest zrównoważony rozwój obszary gminy i jej podstawowych funkcji rolniczo – turystycznych, a warunki realizacji tych kierunków, poprzez skoordynowane działania samorządu gminy przy wsparciu jednostek ponadlokalnych, winna zapewnić polityka przestrzenna organów samorządu gminy, określona w uchwale Rady Miejskiej.

W dokumencie tym uwzględnione zostały obiekty, zespoły obiektów i elementy krajobrazu chronione na podstawie przepisów szczególnych: zespoły i obiekty ujęte w rejestrze zabytków, zespoły i obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków, stanowiska archeologiczne. W *Studium* ustalono zakres i zasady ochrony w/w obiektów, dokonano oceny zagrożeń wartości środowiska kulturowego.

W *Studium* wyznaczone zostały kierunki i zasady ochrony środowiska kulturowego, w związku z tym wyszczególniono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

W MIEŚCIE BŁAŻOWA

A -strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej, która obejmuje obszary szczególnie wartościowe pod względem historycznym, o dobrze zachowanej jednorodnej strukturze układu przestrzennego i związanego z nim integralnie terenu i krajobrazu wraz z obiektami zabytkowymi.

Dominujące z nim elementy kompozycji przestrzennej obrazują czytelnie pochodzenie zespołu zarówno pod względem rozplanowania jak i zabudowy.

W strefie tej zakłada się bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich, które winny zmierzać do możliwie najpełniejszej rewaloryzacji historycznego założenia. Strefa ta obejmuje dwa tereny:

A₁ - obejmuje dwór z parkiem i stawem usytuowane przy alei dojazdowej do zespołu, wpisanego do rejestru zabytków pod nr A - 927 z dnia 31 maja 1975 r.

Bezwzględnej ochronie podlega budynek dworu wraz z pozostałością dawnego dużego założenia dworskiego. Cały zespół dworski nie może być dzielony.

Ochronie konserwatorskiej podlega park wraz ze stawem i terenem dawnego warzywnika. Istniejące po południowej stronie dworu, w jego bezpośrednim sąsiedztwie dysharmonizują z zabytkowym zespołem.

A₂ - obejmuje kościół parafialny i położoną po przeciwnej stronie ulicy dawną wikarówkę, a obecnie plebanię oraz teren wokół kościoła z usytuowanym na nim metalowym krzyżem na kamiennym cokole.

Ochronie podlega także starodrzew otaczający wieńcem kościół oraz tereny po dawnym zespole plebańskim.

B – strefa ochrony konserwatorskiej elementów zabytkowych obejmująca tereny z zachowaną zabytkową zabudową o dużych wartościach kulturowych. Strefa ta występuje na dwóch terenach:

B₁ - obejmuje teren historycznego układu urbanistycznego Błażowej wraz z jego zabudową, układem drożnym, placem rynkowym i starorzeczem Piątkówki.

Zachowana zabudowa w dużej mierze wymaga rewitalizacji poprzez m.in. utrzymanie jednej linii zabudowy ulic, odtworzenie historycznego wyglądu elewacji frontowych zachowanie istniejącego, zabytkowego detalu architektonicznego, wielkości pierwotnych otworów okiennych i drzwiowych. W strefie tej występują obiekty i elementy zagospodarowania dysharmonizujące z historyczną zabudową.

B₂ - obejmuje obszar dawnego cmentarza parafialnego wraz z kaplicą cmentarną, zachowanym drzewostanem oraz z sąsiadującym z nim terenem. Obszar ten należy utrzymać w istniejącym stanie, zachowując istniejący na cmentarzu nagrobek oraz drzewostan. Dopuszczalne jest uzupełnienie istniejącego w przeszłości wokół cmentarza zadrzewienia. Wskazany jest remont kaplicy i wykorzystanie terenu na stworzenie ekspozycji sztuki sepułkralnej poprzez zgromadzenie kamiennych i żeliwnych fragmentów nagrobków i krzyży.

E - strefa ochrony ekspozycji obiektów zabytkowych - obejmuje teren ekspozycji kościoła parafialnego z ulicy Armii Krajowej. Obszar ten winien być zachowany jako teren niezabudowany, stanowiący zabezpieczenie widokowe kościoła.

OW- strefa obserwacji archeologicznej, obejmująca tereny o domniemanym, na podstawie badań lub przekazów źródłowych, występowaniu reliktywów archeologicznych. Wszelka działalność inwestycyjna musi być tutaj dokonywana pod nadzorem archeologiczno – konserwatorskim. W przypadku prowadzenia prac przez inwestorów, istnieje obowiązek zlecenia przez nich sondażowych badań lub nadzorów archeologicznych. Strefa ta występuje na dwóch terenach:

OW₁ - obejmuje teren historycznego kościeliska przy ulicy Kwiatkowskiego, zabudowany obiektami Sióstr Prezentek oraz teren lokacyjny miasta.

Na dawnym kościelisku niezbędne jest przeprowadzenie badań archeologicznych przed przystąpieniem do ewentualnych prac budowlanych – ziemnych (w tym również przed wykonaniem wszelkiej infrastruktury).

Na pozostałym obszarze wskazany jest w czasie prowadzenia prac ziemnych nadzór archeologiczny.

OW₂ – obejmuje teren niewielkiego wzniesienia, na którym prawdopodobnie od czasu lokacji wsi Błażowa istniały zabudowania dworskie (istniała siedziba zarządcy Błażowej). Prowadzenia ewentualnych prac ziemnych, związanych z wykonaniem infrastruktury, niezbędne jest zlecenie nadzoru archeologicznego.

Na terenach objętych strefami A i B oraz w odniesieniu do obiektów objętych katalogiem zabytków, obowiązują wytyczne konserwatorskie odnoszące się do istniejącej zabudowy.

Na pozostałym obszarze miasta zachowała się pewna ilość obiektów o wartościach zabytkowych i posiadających znaczenie regionalne. Wszelkie prace związane z tymi obiektami winny być prowadzone po wcześniejszym uzyskaniu opinii służby konserwatorskiej.

Należy dążyć, aby powstające i remontowane lub modernizowane obiekty były, w miarę możliwości, dostosowane charakterem do historycznej zabudowy (głównie poprzez odpowiednie pokrycie i formę dachu).

Obiekty małej architektury posiadające cechy zabytkowe (kapliczki, pomnik Władysława Jagiełły w Rynku) winny być zachowane i konserwowane. Istniejące miejsce upamiętnienia żołnierzy Armii Krajowej przed Domem Nauczyciela przy ulicy Armii Krajowej oraz w Rynku należy zachować.

Zadrzewienia

Na terenie Błażowej do obszarów zadrzewionych należy: ogród podworski, drzewostan przy kościele parafialnym, zieleń nadrzeczna oraz na wszystkich cmentarzach (parafialnym, „starym” nieużytkowanym z kaplicą i na cmentarzu żydowskim) oraz pojedyncze drzewa przy zabudowie.

Wszystkie formy zadrzewienia winny być zachowane. Jedynie na cmentarzu żydowskim istnieje konieczność oczyszczenia terenu z różnego rodzaju samosiejek, celem uczynienia go i wyeksponowania zachowanych macew.

Obiekty dysharmonizujące

Na terenie miasta znajdują się obiekty dysharmonizujące z charakterem otoczenia. Położone są one głównie od strony północnej, przy wjeździe do miasta. Obiekty te wymagają dostosowania do tradycyjnej architektury, a w przypadkach drastycznych – wskazana byłaby ich likwidacja.

Punkty i osie widokowe

Wskazane na mapie uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego istniejące punkty i osie widokowe umożliwiają wgląd na najciekawsze i najatrakcyjniejsze elementy zabudowy i zagospodarowania miasta. Winny być zachowane jako obszary niezabudowane. Natomiast w dalszym zasięgu panoram z cmentarza parafialnego, z wierzchowiny po wschodniej stronie miasta oraz widoku z ulicy Zielonej, w dalekim planie dopuszczalna jest lokalizacja nowej zabudowy, dyskretnie wkomponowanej w istniejącą, o wysokości nie przysłaniającej widoków miasta.

Główne osie widokowe to:

- 1) ze starego cmentarza na kościół parafialny i miasto,
- 2) z naroża ulicy Mickiewicza i Polnej na kaplicę na starym cmentarzu (nieużytkowanym),
- 3) oś widokowa z ulicy Myśliwskiej na dwór,
- 4) widok z początku ulicy Lutaka na dawną szkołę tkacką,
- 5) widok z naroża cmentarza parafialnego na kościół i miasto,
- 6) widok z części środkowej cmentarza parafialnego na kościół, miasto i kaplicę na cmentarzu starym,
- 7) widok z wierzchowiny po wschodniej stronie miasta na całe miasto i okolice,
- 8) widok z ulicy Zielonej spod budynku nr 7 na miasto.

Rozległa panorama na miasto z kościołem od strony zachodniej istniała do chwili budowy dużego osiedla domków jednorodzinnych zlokalizowanego na stoku wzniesienia, położonego po zachodniej stronie miasta.

Plan zagospodarowania osiedla nie wykorzystał tych walorów widokowych, nie pozostawiając wglądów i punktów widokowych.

Fragmenty panoram widokowych na kościół i zespół miejski można jedynie obserwować z niektórych budynków mieszkalnych.

WE WSIACH GMINY BŁĄŻOWA

A – strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej, obejmująca obszary szczególnie wartościowe pod względem historycznym, o dobrze zachowanej jednorodnej strukturze układu przestrzennego i związanego z nim integralnie terenu i krajobrazu wraz z obiektami zabytkowymi.

Dominujące w nim elementy kompozycji przestrzennej obrazują czytelnie pochodzenie zespołu zarówno pod względem rozplanowania, jak i zabudowy.

W strefie tej zakłada się bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich, które winny zmierzać do możliwie najpełniejszej rewaloryzacji historycznego założenia.

Strefa A dotyczy wzgórza kościelnego z kościołem parafialnym pw. Św. Leonarda, Walentego i Michała Archaniola w Futomie, jego ogrodzeniem, plebanią i figurą Św. Wojciecha usytuowaną u podnóża wzgórza oraz starodrzew. Ze względu na teren osuwiskowy, niezbędne jest zabezpieczenie istniejących zabytkowych obiektów przed ewentualnym zniszczeniem przez obsuwanie się gruntu.

Dopuszczalne jest prowadzenie w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków prac remontowych. Natomiast rozbudowa obiektów nie jest wskazana. Bezwzględnej ochronie podlega istniejący starodrzew, głównie lipy.

B – strefa ochrony zachowanych elementów zabytkowych, obejmująca tereny z zachowaną zabytkową zabudową o dużych wartościach kulturowych.

W strefie tej obowiązuje wymóg zachowania istniejących elementów o wartościach kulturowych i dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji.

Na obszarze gminy występuje 5 terenów, objętych tą strefą, a mianowicie:

B₁ - obejmuje niewielki teren wokół kaplicy mszalnej w Błazowej Dolnej wzniesionej przed 1880 r. wraz z otaczającym go drzewostanem i kamiennym krzyżem, usytuowanym przy drodze do Błazowej (po prawej stronie).

B₂ - obejmuje teren z kaplicą mszalną powstałą przed 1851 r. w Błazowej Górnej, z istniejącym starodrzewem (dąb i duże okazałe lipy).

B₃ - obejmuje teren w Kąkolówce, na którym zlokalizowana jest kaplica mszalna, zbudowana na zapleczu budynku szkolnego, zwrócona frontem do rzeki, z pomnikowymi 4 lipami (wpisanymi do rejestru pomników przyrody).

B₄ - ochronie podlega kaplica murowana w Piątkowej – Łęgu wraz z okalającym ją starodrzewem (2 lipy), położona na skraju zagrody nr 41

B₅ - obejmuje teren na wschód od zespołu kościelnego w Futomie, na którym znajduje się zgrupowany starodrzew, głównie lipy.

Strefa ta obejmuje również zachowany reliktoowo dawny staw plebański oraz cmentarz parafialny. Na cmentarzu ochronie podlegają stare nagrobki oraz drzewa.

E - strefa ochrony ekspozycji obiektów zabytkowych obejmująca tereny stanowiące zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów i obiektów zabytkowych.

Ochrona konserwatorska w tej strefie polega przede wszystkim na zakazie wznoszenia obiektów kubaturowych mogących zniekształcić ekspozycję zespołów zabytkowych. Strefa ta dotyczy dwóch terenów:

E₁ - strefa zespołu kościelnego w Futomie, obejmuje teren pomiędzy wzgórzem kościelnym, a drogą biegnącą przez wieś (pełna ekspozycja w zimie, częściowa w lecie).

E₂ - obejmująca teren na zachód od drogi do Błażowej, od granicy z gminą Tyczyn do jej zakrętu. W obszarze tym eksponowana jest sylweta kościoła parafialnego w Borku Starym. Strefa ta przechodzi na teren Borku Starego.

K - strefa ochrony krajobrazu kulturowego obejmuje obszary bezpośrednio związane z układem historycznym, znajdujące się w jego otoczeniu. Na obszarze gminy strefy takie obejmują tereny krajobrazu kulturowego powstałego w wyniku integralnego połączenia interesującego krajobrazu naturalnego, powiązanego przeważnie z układem ruralistycznym oraz rozłogami pól.

Ochronie podlega zachowana naturalna rzeźba terenu Pogórza Dynowskiego ze wzgórzami, wzniesieniami, niewielkimi dolinami rzek i potoków, w większości płynących głębokimi jarami i wąwozami, zadrzewionymi różnorodnymi gatunkami drzew i krzewów (m.in. w Lecce nad Ryjakiem występuje okazały buk) oraz licznie występujący – głównie na terenie zagród – starodrzew: lipy, jesiony, dęby. Obszary należące do tej strefy cechują wysokie walory krajobrazowe i turystyczne, korzystne dla wyznaczenia szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych i pieszych o różnym stopniu trudności, z interesującymi obiektami przyrodniczymi i zabytkowymi. Obszary te są korzystne dla zagospodarowania rekreacyjno-letniskowego. Istniejąca, tradycyjna zabudowa drewniana (głównie nieużytkowana) także stwarza możliwości wykorzystania jej na te cele.

Do strefy ochrony krajobrazu kulturowego należą następujące tereny:

K₁ - zespół osadniczy powiązany z krajobrazem naturalnym wzgórz ciągnących się wzdłuż dolin rzecznych (Lecka, Białka, Błażowa Górna, Kąkolówka).

K₂ - krajobraz kulturowy w przysiółku Głębokie, powstałego w początkach XX w., wraz z zadrzewionymi jarami i głęboką doliną potoku.

K₃ - krajobraz kulturowy części przysiółka Matulnik z Mójką.

K₄ - krajobraz kulturowy przysiółka Wilczak Błażowski.

OW - strefa obserwacji archeologicznej, obejmuje teren dawnego folwarku w Nowym Borku, sąsiadującego bezpośrednio ze stanowiskiem archeologicznym.

H - strefa ochrony obszarów historycznego zainwestowania, obejmuje obszary na których zachowały się w reliktowej formie fragmenty historycznych założeń planistycznych lub zabudowy. W strefie wskazane jest pozostawienie istniejących reliktoów w pierwotnym stanie lub ewentualnie wkomponowanie ich w nową zabudowę. Strefa ta dotyczy dwóch zespołów:

H₁ - zespół dawnego folwarku w Nowym Borku, obejmuje teren historycznego założenia zachowanego reliktoowo, w postaci stawiska, figury kamiennej z późniejszą rzeźbą Matki Bożej, układem drożnym i wzgórzem dawnego posadowienia zespołu.

H₂ - obejmuje teren dawnego zespołu folwarcznego w Futomie, na którym zachował się drewniany budynek podworski (prawdopodobnie pełnił on rolę rządcówki).

Układy ruralistyczne wraz z zabytkową zabudową, kapliczkami, figurami, pomnikami.

Układy ruralistyczne obejmują historyczne układy planistyczne wsi. Na obszarach tych nowa zabudowa winna być lokalizowana z maksymalnym zachowaniem istniejących już układów działek, bez dalszych podziałów, według szczególnych warunków, w nawiązaniu do historycznych rozwiązań architektonicznych.

Istniejące kaplice, kapliczki i krzyże przydrożne wymagają zachowania i ochrony, w tym szczególnej troski przy pracach renowacyjnych.

Zabytkowe obiekty architektury i inne obiekty nie omawiane powyżej, nie położone w strefach ochrony konserwatorskiej, a figurujące w „Spisie zabytków architektury gminy Błażowa” (jak w wykazie „Studium

wartości kulturowych”) również podlegają ochronie konserwatorskiej. Ze stanowiska konserwatorskiego wskazana jest też ochrona tradycyjnej, drewnianej zabudowy wiejskiej, tak mieszkalnej jak i gospodarczej, szczególnie będącej w dobrym stanie technicznym i położonej w strefach ochrony układów ruralistycznych.

Obiekty dysharmonizujące z otoczeniem

Na terenie gminy, w jej poszczególnych miejscowościach zarówno na obszarach objętych ochroną konserwatorską, jak i na pozostałych terenach powstało w ostatnich trzydziestu latach wiele obiektów dysharmonizujących z dotychczasową, tradycyjną architekturą, nie wkomponowanych w otaczający je krajobraz kulturowy i naturalny.

Wskazane jest aby architektura takich obiektów, przy ich remontach lub przebudowie została dostosowana do tradycyjnych rozwiązań (m.in. poprzez przykrycie ich symetrycznymi dachami połaciowymi, zastosowanie odpowiedniego detalu architektonicznego, podziału elewacji i odpowiedniej jej kolorystyki). W przypadku, gdy taka korekta byłaby niemożliwa do wykonania, należy te obiekty zasłonić wysoką zielenią.

Punkty, osie i ciągi widokowe

Na obszarze gminy zidentyfikowano 31 najatrakcyjniejszych widokowo punktów, osi i ciągów, pozwalających na dostrzeżenie i docenienie jej walorów krajobrazowych. Aby nie zatracić takiej możliwości na przyszłość, w zasięgu tych widoków nie wskazane jest wprowadzanie dodatkowej zabudowy (poza już istniejącą) oraz wysokich drzew i krzewów, mogących zasłonić wgląd na zabytkowe obszary i obiekty. Najciekawsze punkty i ciągi widokowe to:

1. Z drogi Błazowa – Borek Stary (z zakrętu drogi przy granicy gmin: Błazowa i Tyczyn) na kościół parafialny w Borku Starym,
2. Ze starej drogi w Borku Nowym (prowadzącej przez przysiółek Królka w Borku Starym) na wieżę kościoła parafialnego w Borku Starym,
3. Widok (platforma) ze wzniesienia przy drodze w Woli Borkowskiej (przy remizie strażackiej) na całą okolicę,
4. Widok (platforma) ze wzniesienia przy drodze w Woli Błazowskiej na okolicę,
5. Ciąg widokowy z drogi w Woli Błazowskiej na Błazową (kościół) i wieś Błazowa Dolna,
6. Ciąg widokowy na przysiółek Przylasek w Borku Nowym z drogi przez Makłuczkę,
7. Ciąg widokowy z drogi przez Makłuczkę na przysiółek Nieborów w Hyżnem,
8. Punkt widokowy z „drogi Łańcuckiej”, nad cmentarzem w Błazowej na miasto,
9. Punkt widokowy na Błazową i okolicę z „drogi Łańcuckiej” w Piątkowej,
10. Widok z „drogi łańcuckiej” na okolicę,
11. Widok na zabudowę Piątkowej, Harty i rozłogi pól,
12. Punkt widokowy spod kapliczki na tzw. Dyrakach na Piątkową,
13. Punkt widokowy z przysiółka Lęg w Piątkowej na kościół w Futomie,
14. Punkt widokowy z części wsi „Działy” w Futomie na kościół i cmentarz parafialny,
15. Widok spod kapliczki na tzw. „Działach” w Futomie na zabudowę wsi oraz na Błazową,
16. Punkt widokowy z drogi przy starym cmentarzu w Futomie na kościół i cmentarz parafialny,
17. i 18. Punkty widokowe z głównej drogi w Futomie na kościół parafialny,
19. Punkt widokowy spod kapliczki K. Kustry w Futomie na kościół parafialny,
20. Punkt widokowy z tzw. „Piekielnej drogi”, biegnącej przez przysiółek Nowa Wieś w Kąkolówce na zabudowę przysiółka Folwark (powstałego w miejscu historycznego założenia folwarcznego),
21. Widok z tzw. „Piekielnej drogi” w Kąkolówce na krajobraz kulturowy Pogórza,
22. Widok z tzw. „Piekielnej drogi” w pobliżu leśniczówki w Kąkolówce na przysiółek Głębokie i okolice,
23. Widok ze wzgórza przy „starej drodze” z Błazowej Górnej do Kąkolówki (powyżej krzyża) na krajobraz kulturowy okolic,
24. Widok ze „starej drogi” z Błazowej Górnej do Kąkolówki (poniżej krzyża) na miasto Błazowa,
25. Widok z drogi do przysiółka Wola Kąkolowska (w pobliżu kapliczki) na krajobraz kulturowy Kąkolówki i okolic,
26. Ciąg widokowy z przysiółka Wola Kąkolowska na kościół parafialny w Kąkolówce,
27. Punkt widokowy z drogi na Wilcze na przysiółek Wola Kąkolowska,
28. i 29. Punkty widokowe na miasto Błazowa z drogi przez przysiółek Wola Kąkolowska,
29. widok z drogi z Lecki do Straszdyła (spod kamienia) na krajobraz kulturowy obu wsi,
30. widok ze wzniesienia na Wilczaku Leczańskim na Leckę, Białkę i Straszdyłę.

Cmentarze

Na istniejących cmentarzach, znacznie zmienionych w okresie kilkudziesięciu lat, istnieje jeszcze wiele elementów o wartościach artystycznych, historycznych i przyrodniczych. Są to nagrobki, kaplice grobowe, krzyże, ogrodzenia, starodrzew, a także układy przestrzenne kwater. Niezbędne jest ich zachowanie i odpowiednia nad nimi opieka oraz dążenie do harmonijnego powiązania nowych, powiększanych części cmentarzy z układami cmentarzy starych.

Wnioski

Obiekty zabytkowe które służą dobru ogólnonarodowemu muszą być zachowane w należyтым stanie, gdyż wynika to z powszechnie obowiązujących przepisów, w szczególności ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. Nr 10 poz. 48 z późniejszymi zmianami).

➤ **Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Błażowa na lata 2010-2013**

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Błażowa na lata 2010-2013 jest załącznikiem do Uchwały Nr IV/23/20122 Rady Miejskiej w Błażowej z dnia 27 stycznia 2011 r. „Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Błażowa” przedstawia wieloletni zakres działań jakie zostaną podjęte w celu wyprowadzenia ze stanu kryzysowego wyznaczonych obszarów gminy, tj. obszarów zdegradowanych. Definiuje on i lokalizuje obszary problemowe, zarówno w sferze zagospodarowania przestrzennego, jak i w sferze gospodarki oraz w sferze społecznej. Zasadniczym celem przygotowania „Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Błażowa” jest odnowienie zdegradowanych obszarów przemysłowych oraz ich ożywienie gospodarczo-społeczne, a przez to w sposób pośredni całej gminy. Cele te zostaną osiągnięte poprzez utworzenie na zagospodarowanych terenach Centrum Edukacji Ekologicznej, a także dzięki odnowieniu zdewastowanej przestrzeni publicznej.

Celem opracowanego Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Błażowa jest wyeliminowanie lub zminimalizowanie negatywnych zjawisk w sferze przestrzennej, gospodarczej i społecznej oraz wyznaczenie konkretnych działań do realizacji na obszarze objętym rewitalizacją. Działania władz samorządowych Gminy Błażowa oraz jej partnerów społeczno-gospodarczych będą zmierzać w kolejnych latach w kierunku podniesienia poziomu i jakości życia mieszkańców gminy, dlatego też głównym celem Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Błażowa jest: **„tworzenie warunków konkurencyjności Gminy Błażowa oraz przeciwdziałanie marginalizacji obszarów przemysłowych, poprzez nadanie im nowych funkcji społeczno-gospodarczych”**. Cel główny realizowany będzie poprzez następujące cele szczegółowe;

1. Poprawa konkurencyjności rewitalizowanego obszaru, a w konsekwencji całej gminy.
2. Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej na terenie obszaru rewitalizacji.
3. Ochrona i wykorzystanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych Błażowej.
4. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy Błażowa oraz zwiększenie dostępu do informacji o środowisku oraz wiedzy ekologicznej.
5. Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Gminy Błażowa.
6. Tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju gospodarczego.
7. Promowanie EKO-przedsiębiorczości.
8. Prowadzenie aktywnych działań na rzecz edukacji ekologicznej.

Powyższe cele zostaną osiągnięte dzięki działaniom, które są względem siebie komplementarne, tzn. uzupełniają się nawzajem, aby doprowadzić do osiągnięcia założonego celu. Podjęte do realizacji zadania będą oddziaływać na następujące obszary:

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji ma pozytywne oddziaływanie na sferę przestrzenną, gospodarczą oraz społeczną w gminie. Jest procesem przemian, których oddziaływanie jest odczuwalne we wszystkich tych obszarach, a efektywność i trwałość rewitalizacji wpłynie pozytywnie nie tylko na zamknięty obszar, ale będzie oddziaływać na całą gminę. O powodzeniu prac w dużym stopniu decyduje skumulowanie założeń inwestycyjnych na danym obszarze, co przyczynia się do osiągnięcia odpowiedniej skali przeobrażeń. Zrealizowanie zadań wymienionych w LPR wpłynie na podniesienie potencjału rozwojowego i wzrost konkurencyjności całej gminy.

➤ **Lokalna Strategia Rozwoju Gmin Doliny Strugu (LSR)**

Lokalna Strategia Rozwoju Gmin Doliny Strugu (LSR) z 2011 r. jest dokumentem obejmującym swym zasięgiem cztery sąsiadujące ze sobą gminy nazywane Doliną Strugu.

Nazwa „Dolina Strugu” nie jest ścisłym terminem geograficznym czy administracyjnym. Spopularyzowali ją na początku lat dziewięćdziesiątych samorządowcy tego terenu, nazywając w ten sposób obszar wspólnych przedsięwzięć. Od przeszło 14 lat nie wzbudza jednak kontrowersji traktowanie wskazanego terenu jako spójnej całości pod względem geograficznym, administracyjnym, gospodarczym, społecznym oraz

kulturowym. Co więcej, doświadczenia ostatniego okresu pokazały, iż bardzo wiele aspektów specyficznych związanych z obszarem objętym LSR nosi znamiona spójnych dla wszystkich miejscowości wchodzących w skład partnerstwa elementów.

Jednymi z najważniejszych uwarunkowań, które „scalają” gminy mikroregionu „Doliny Strugu” w spójną przestrzeń terytorialną są uwarunkowania kulturowe. Związane są one przede wszystkim z kultem religijnym, ważnym w skali całego województwa oraz z tradycją kultury materialnej i duchowej mieszkańców tego obszaru (produkty tradycyjne).

Czynnikami ukazującymi wpływ lokalnej tradycji na działalność ludności są lokalne produkty tradycyjne, które dotyczą zarówno rękodzieła tradycyjnych surowców, jak i tradycyjnych produktów żywnościowych, czyli tzw. dziedzictwa kulinarnego. Innym czynnikiem odwołującym się do tak rozumianej tożsamości kulturowej jest również rozwój współczesnej turystyki wiejskiej.

Czytając misję Doliny Strugu można zauważyć, że mikroregion ma na uwadze dobro wartości kulturowych „*Stanowić instrument wzrostu społeczno-gospodarczego, poprawy jakości życia mieszkańców regionu uwzględniając ochronę oraz promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno – kulturowych, tradycji religijnych, rozwój turystyki, popularyzację i rozwój produkcji wyrobów regionalnych oraz promocję i rozwój przedsiębiorczości*”.

W ramach Celu ogólnego 2 strategii „**Ochrona i wykorzystanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych Doliny Strugu**” wyodrębniono następujące cele szczegółowe:

2.1. odnowa i zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń;

2.2. podnoszenie wartości produktów lokalnych;

które mają być osiągnięte przez następujące przedsięwzięcia:

III ochrona, rewitalizacja i promocja zabytków dziedzictwa kulturowego, lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci;

IV kreowanie i podnoszenie wartości produktu lokalnego.

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ

Przedsięwzięcie III

Realizacja celu ogólnego: ochrona i wykorzystanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych Doliny Strugu;

Realizacja celów szczegółowych: 2.1. Odnowa i zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń,

Uzasadnienie: Dolina Strugu posiada znaczne zasoby dziedzictwa kulturowego i sakralnego. Stan zachowania zabytkowych obiektów jest często bardzo zły, dlatego powinny być podejmowane działania zmierzające do zatrzymania postępującego zniszczenia obiektów zabytkowych. Aspekt historyczno-kulturowy stanowi ważny element w uzasadnieniu spójności przestrzenno-gospodarczej mikroregionu „Doliny Strugu”. Tradycja historyczna (związana z okresem od XVII wieku- powstawanie latyfundiów magnackich Potockich i Lubomirskich, poprzez wspólnotę galicyjską i liczne podziały terytorialne kraju); oraz religijna (kult NMP w sanktuariach w: Borku Starym, Chmielniku, Hyżnym) powoduje, że również i pod tym względem można mówić o osobliwościach tego obszaru.

Przykładowe rodzaje operacji: budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów:

- pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne (z wyłączeniem szkół, przedszkoli, żłobków),
- rewitalizacja budynków wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków użytkowanych na cele publiczne, obiektów małej architektury, lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci, odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej i cmentarzach wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków,
- zakup i odnawianie obiektów charakterystycznych dla danego regionu lub tradycji budownictwa wiejskiego i ich adaptacji na cele publiczne,
- odbudowa albo odnowienie i oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków, w tym odnowienie dachów i elewacji zewnętrznych,

Przedsięwzięcie IV

Realizacja celu ogólnego: ochrona i wykorzystanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych Doliny Strugu,

Realizacja celów szczegółowych: 2.2 Podnoszenie wartości produktów lokalnych

Uzasadnienie: Dolina Strugu charakteryzuje się bardzo bogatymi zasobami produktów lokalnych. Na przestrzeni kilku pokoleń kształtowały się obrzędy i kultura chłopska. Dzięki społecznym zamięłowaniom mieszkańców, przekazom rodzinnym i sąsiedzkim przetrwały i są kultywowane tradycje regionalne. Obszar

Doliny Strugu posiada bogate tradycje w zakresie lokalnej kuchni, rzemiosła, twórczości artystycznej. Bogactwo to ze względu na swoje walory należy promować i wzmacniać nim spójność społeczną.

Przykładowe rodzaje operacji:

- promocji i rozwoju lokalnej twórczości,
- kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła,
- działania związane z informowaniem i promocją dziedzictwa kulinarnego i tradycyjnym rzemiosłem oraz z aktywizacją społeczności lokalnej.

4.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu

4.2.1. Zarys historii obszaru gminy

Do Gminy Błażowa należy 11 miejscowości: Błażowa, Błażowa Górna, Błażowa Dolna, Białka, Lecka, Kąkolówka, Kąkolówka Ujazdy, Futoma, Piątkowa, Nowy Borek i Makłuczka. Teren który zajmuje Gmina Błażowa w wiekach przeszłych zmieniał swą przynależność państwową i administracyjną. W XI w. stanowiły część Grodów Czerwieńskich, w XII w. należały do Księstwa Przemyskiego, a następnie do Księstwa Halickiego. Po 1340 r. Kazimierz Wielki, prowadząc intensywną akcję osadniczą, włączył do Królestwa Polskiego ziemię sanocką, do której administracyjnie należały opisywane miejscowości, a później całą Ruś Czerwoną i lokował na tej ziemi pobliski Rzeszów w 1354 r., Brzozów w 1359 r., Tyczyn w 1368 r. Na przestrzeni wieków Błażowa wraz z okolicznymi wsiami wielokrotnie była niszczona podczas najazdów. Mimo ataków ze strony Tatarów w roku 1624 i 1672, Szwedów w 1655 r., Siedmiogrodzian i Kozaków, pomimo zniszczeń okresu wojny północnej, kiedy to stała się zapleczem żywnościowym dla wojsk szwedzkich, rosyjskich i saksońskich, Błażowa i okoliczne wsie rozwijały się pod względem demograficznym, gospodarczym i kulturowym.

Ziemia sanocka, w której leżała Błażowa była częścią Królestwa Polskiego, a później Rzeczypospolitej Obojga Narodów. W 1772 r. podczas pierwszego rozbioru Polski województwo ruskie, którego częścią była ziemia sanocka, zostało zajęte przez zaborcę austriackiego, co przerwało okres kilkudziesięcioletniej względnej stabilizacji. Do momentu rozpadu Cesarstwa Austro-Węgier i odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. ziemie te pozostawały w monarchii Habsburgów stanowiąc część Królestwa Galicji. W okresie II Rzeczypospolitej obszar gminy należał do powiatu rzeszowskiego, województwa lwowskiego.

Obszar gminy w większości pokrywa się z terenem dawnej majątności ziemskiej błażowskiej ukształtowanej w okresie późnego średniowiecza i stanowiącej całość do połowy XIX w. Oprócz Błażowej należały doń: Barycz, Białka, Kąkolówka, Futoma i Piątkowa. W XV w. i w I połowie XVI w. do majątności należał także obszar Lecki powstałej prawdopodobnie w drugiej połowie XVI w. Dekret sądu szlacheckiego z 1554 r., rozgraniczający posiadłości Pileckich i Rzeszowskich, nie wymienia jeszcze Lecki, jednak interesujące nas tereny przypisuje się do Błażowej. Nazwa Lecka zostaje po raz pierwszy użyta w 1589 r. i brzmi Wola Lecka. W XVII-wiecznych rejestrach poborowych wykazana jest jako Lecka należąca do dóbr tyczyńskich. Taką samą przynależność miał Nowy Borek

Miejscowości tego kompleksu dóbr szlacheckich zostały lokowane w XV w.: Błażowa przed 1429 r., Kąkolówka 1429 r., Piątkowa przed 1432 r., Futoma przed 1436 r., Barycz 1462 r. Tereny osadnicze Błażowej i okolicznych miejscowości były wówczas w posiadaniu dóbr możnego rodu Kmitów, a organizowano je na prawie niemieckim. Ośrodkiem administracyjnym był dwór dynowski, natomiast od połowy XVI w. miejsce Dynowa zajęła Błażowa. Dla poddanych klucza dwór błażowski był najważniejszą władzą administracyjno-państwową i sądowniczą.

W wiekach późniejszych właścicielami klucza błażowskiego byli: Rzeszowscy, następnie kolejno Węgrzy: Stefan Tekely, Franciszek i Władysław Wesselyni, Lubomirscy (stali się posiadaczami Błażowej pod koniec XVII w.), Flemingowie (kupili dobra w latach 80. XVIII w.), Skrzyńscy z Bachorza (Wincenty Skrzyński nabył dominium w latach 30. XIX w.). Z początkiem XX w. nowymi właścicielami pozostałości po dworskich włościach zostali Emilia i Jan Nowakowie z Sanoka. Rozprzedali oni folwarczną ziemię uprawną w poszczególnych miejscowościach chłopom. W 1905 r. w większości miejscowości nie było już żadnej własności tabularnej. Dawne grunty dworskie stały się własnością chłopską lub żydowską.

Tereny obejmujące obecnie obszar gminy Błażowa od pokoleń zamieszkiwała ludność polska wyznania rzymskokatolickiego, która administracyjnie należała do trzech parafii: w Błażowej, Futomie i w Wesolej. W majątności błażowskiej mieszkała także ludność izraelska posiadająca własną gminę wyznaniową.

Wg J. Motylewicz, badacza historii miast Rusi Czerwonej, nadanie praw miejskich Błażowej nastąpiło w okresie nowożytnym ok. 1770 r. Z tego okresu pochodził też przywilej dotyczący urządzania jarmarków. Również wizytacje dekanalne potwierdzają to założenie. W protokole wizytacji z 1775 r. czytamy: „in villa

Błażowa”, natomiast z wizytacji z 1780 r. zapisano: „*in oppidi Błażowa*”. Zebrane dokumenty nie mogą jednoznacznie wskazać daty nadania Błażowej praw miejskich. Wymaga to dalszych badań, są jednak poważne przesłanki, że nastąpiło to pomiędzy 1770, a 1776 r.

Nadany przywilej przyczynił się do wzmocnienia rangi Błażowej, która spełniała funkcje lokalnego węzła handlowego. Wzrosła również liczba mieszkańców i nastąpiło ożywienie budowlane. Do Błażowej zaczęli napływać rzemieślnicy, chętniej zaczęła się tu osiedlać ludność żydowska. Prym wśród rzemieślników wiedli tkacze i szewcy, wielu było również krawców, czapników, stolarzy, cieśli, blacharzy, szklarzy, murarzy i innych. Elitą wśród miasta byli urzędnicy dworscy, urzędnicy austriaccy i nauczyciele.

Podobnie jak większość galicyjskich miasteczek również Błażowa, w drugiej połowie XIX w., miała zabudowę drewnianą o skromnej architekturze i słoczonych domostwach. Centrum miasteczka było jednak oświetlone latarniami naftowymi. Pod koniec XIX w. rozpoczęto budowę trotuarów. Z roku na rok liczba mieszkańców miasta zwiększała się. Intensywnie rozwijały się również instytucje życia gospodarczego i kulturalnego. Wśród wybitnych działaczy społeczników należy wymienić ks. Tomasza Raskowicza, który był darczyńcą fundacji stypendialnej dla studentów Akademii Krakowskiej oraz błogosławionego ks. Bronisława Markiewiczza, założyciel Towarzystwa Tkackiego i Szkoły Tkackiej w Błażowej.

Po uwłaszczeniu nastąpiło ożywienie życia gospodarczego. Błażowa stała się siedzibą towarzystw i spółek kredytowych. Pierwszą tego typu instytucją było Towarzystwo Zaliczkowe „Pomoc” zarejestrowane w 1898 r. Działało również siedem podobnych towarzystw i spółek kredytowych, często o charakterze rodzinnym, skupiającym przede wszystkim kapitał żydowski. Powstały i miały tu swoje siedziby spółdzielnie skupiające głównie rolników i rzemieślników, działające na zasadach wzajemnej pomocy, o niekomercyjnym charakterze wśród nich Spółka Oszczędności i Pożyczek w Błażowej (Kasa Stefczyka) oraz Spółdzielnia Mleczarska.

W maju w 1907 r. wybuchł w mieście pożar, który w przeciągu wielu godzin unicestwił drewnianą zabudowę miasta zamieniając ją w zgłiszczą. Dogaszanie pogorzeliska trwało wiele dni. Katastrofa ta przyczyniała się do przebudowy miasta i nadania mu nowoczesnego, jak na tamte czasy wyglądu. Prace modernizacyjne obejmowały przesunięcie koryta rzeki Piątkówki, przesunięcie górnej drogi przechodzącej przez miasto i stanowiącej północną ulicę rynku oraz jej poszerzenie i wyprostowanie. Dzięki tym zabiegom zyskano nową przestrzeń w centrum miasta. W czasie trwania prac wzniesiono murowany ratusz i wprowadzono wiele przepisów prawnych dotyczących zagospodarowania przestrzennego miasta. Od tego czasu szerokość wszystkich ulic miała wynosić 10 m. Wprowadzono zakaz budowy domów drewnianych i krycia ich słomą lub gontem. Mieszkańcy zostali zobowiązani do pokrycia kosztów budowy kanalizacji i chodników.

Odbudowa miasta korzystnie wpłynęła na jego wizerunek. Znikły szpecące ją zabudowania. Bardzo okazałe prezentował się rynek, otoczony murowanymi kamienicami i ratuszem. We wschodniej części rynku zlokalizowany był wybudowany w 1900 r. neogotycki kościół pod wezwaniem św. Marcina. Projektantem świątyni był Jan Sas Zubrzycki. Wnętrze kościoła ozdobiły rzeźby dłuta Kazimierza Krygowskiego - miejscowego artysty rzeźbiarza.

Wierni wyznania izraelskiego mieli do swojej dyspozycji dwie synagogi. Poza centrum miasta wzniesiono nową szkołę. Od 1909 r. Błażowa zyskała stałe połączenie autobusowe z Tyczynem i Rzeszowem. Wśród działających w Błażowej zakładów należy wymienić bogate składy materiałów i przedzy, szynki, sklepy, domy zajezdne, magle.

Dobrze prosperował zakład tekstylny Marcina Brzęka, gdzie produkowano tkaniny lniane i bawełniane. W 1912 r. znalazło tu zatrudnienie 30 osób. Jeszcze więcej pracowników, bo od 100. do 150., sezonowo zatrudniano w spółce Eberta Samuela i Estleina Hersza oferującej szuter i budowę dróg szutrowych.

Prężnie rozwijała się oświata ludowa, co owocowało rozwojem życia kulturalnego w mieście i pobliskich wsiach. Dało się również odczuć przebudzenie polityczne społeczności wiejskiej. W mieście działała czytelnia ludowa im. A. Mickiewicza, oraz Towarzystwo Kasynowe, które posiadało bogato wyposażoną bibliotekę.

Z okazji 500. rocznicy bitwy pod Grunwaldem wybudowano pomnik Władysława Jagiełły organizując przy tej okazji uroczyste obchody. W 1914 r. sukcesem zakończyły się wieloletnie starania władz miasta o utworzenie w Błażowej delegowanego Sądu Powiatowego z Tyczyna.

Wybuch I wojny światowej przerwał korzystny okres w dziejach miasta i regionu. Wśród wojennych ofiar znaleźli się również Błażowiaczy.

W międzywojniu rozkwitło życie kulturalno-oświatowe Błażowej. Intensywnie rozwijała się oświata dzieci i młodzieży, organizowano kursy dla dorosłych, działało kilkanaście organizacji o charakterze kulturalnym i społecznym, rozwijał się ruch ludowy.

II wojna światowa była trudnym okresem dla ludności miejscowej. Szczególnie represyjne działania okupanta spotkały miejscową ludność żydowską. Wielu Błażowian podzieliło losy ofiar wojennych ginąc na

frontach i w obozach zagłady. Śmierć nie ominęła również wielu żołnierzy AK, BCH oraz nauczycieli zrzeszonych w tajnych kompletach.

4.2.2. Krajobraz kulturowy

Gmina Błażowa należy do ciekawych i atrakcyjnych zakątków południowo-wschodniej Polski. Ma ona bogatą i ciekawą historię, znajdują się tu zabytki kultury oraz cenne osobliwości świata roślinnego i zwierzęcego.

Gmina Błażowa położona jest w centralnej części województwa podkarpackiego, pomiędzy 22° 02' i 22° 10' długości geograficznej wschodniej oraz pomiędzy 49° 50' i 49° 56' szerokości geograficznej północnej, w odległości około 25 km na południe od stolicy województwa i siedziby powiatu - Rzeszowa.

Obszar gminy zajmuje atrakcyjne tereny mogące sprzyjać rozwojowi turystyki, rekreacji i wypoczynku, a jego możliwości w tym zakresie znacząco zwiększa fakt, iż gmina Błażowa posiada dobre połączenia drogowe z ważniejszymi ośrodkami województwa podkarpackiego. Właściwie utrzymane, estetycznie zagospodarowane i wyeksponowane walory kulturowe są wyrazem dumy oraz szacunku i troski mieszkańców tych terenów o własne dziedzictwo kulturowe.

Z uwagi na swoje położenie, z dala od wielkich aglomeracji miejskich, gmina Błażowa jawi się dla mieszkańców dużych miast jako oaza ciszy i spokoju. Stopień uprzemysłowienia jest niewielki, a brak uciążliwego dla środowiska przemysłu sprawił, że teren ten odznacza się czystym, nieskażonym powietrzem. Zróżnicowane ukształtowanie terenu sprawia, że warunki naturalne dają możliwość organizowania popularnych form wypoczynku turystyki rowerowej i pieszej.

Zjawisko kultury jest jednym z najbardziej istotnych czynników mających wpływ na powstanie i rozwój życia społecznego. Tworzy również, wspólnie z obiektywnymi kryteriami bytu danej zbiorowości oraz strukturą społeczną, niebagatelny budulec danej grupy, zaznaczając jej odmienność od innych społeczności.

Kultura to wytwór i atrybut człowieka. I chociaż ludzie wszędzie są tacy sami, to kultura nigdy nie była jednolita. Kultura to wszystko, czego człowiek uczy się żyjąc w społeczeństwie. To wszystko to, co przekazuje się z pokolenia na pokolenie.

Przez wieki kultura była nierozdzielnie związana z wiarą. Na kulturę składała się pielęgnacja ojczystego języka, tworzenie sztuki i muzyki, kultywowanie narodowej obrzędowości. Zmiany zachodzące w przyrodzie, następujące po sobie pory roku, zamieranie i odradzanie się życia dostarczały człowiekowi wzorca zachowań, kształtowały jego wizję wszechświata. Błażowa to gmina o bogatych tradycjach kulturalnych. Istniejące tu placówki kulturalne i oświatowe wychodzą naprzeciw prowadząc szeroko zakrojoną działalność o charakterze lokalnym zaspokajając potrzeby kulturalne mieszkańców, a także realizują przedsięwzięcia o charakterze ogólnopolskim. Ich zadaniem jest kreowanie pozytywnego wizerunku Błażowej oraz promocja środowisk twórczych w kraju i za granicą. Dużą rolę w promocji odgrywa gazeta lokalna „Kurier Błażowski”.

4.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Opiece nad zabytkami w gminie Błażowa podlegają obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych i ruchomych Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który prowadzi rejestr zabytków wpisanych oraz wytypowanych do wpisu.

Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Konserwatora Zabytków z urzędu, bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

W trybie określonym w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru zabytków nieruchomych wchodzących w skład tych układów lub zespołów. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku.

W odniesieniu do tego typu obiektu ochronie podlega jego forma architektoniczna we wszystkich jej elementach, w tym: wysokość, forma dachu, kompozycja elewacji wraz z detalem architektonicznym i stolarką, materiał budowlany. Ochronie podlega również funkcja obiektu, której ewentualna zmiana wymaga zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Warunkami ochrony są:

- trwałe zachowanie formy architektonicznej i substancji budowlanej obiektu wpisanego do rejestru zabytków;
- utrzymanie otoczenia obiektu zabytkowego zgodnie z historycznym zagospodarowaniem, np. cmentarza w otoczeniu kościoła;
- wszelkie zmiany - wewnątrz i na zewnątrz - dotyczące obiektu zabytkowego wymagają zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na terenie gminy Błażowa nie istnieją pomniki historii oraz parki kulturowe.

4.3.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego

Kościół parafialny Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Marcina w Błażowej

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymsko – Katolickiej p.w. św. Marcina w Błażowej z dnia 16. 02. 2004 r. L.dz. 7/04 kościół parafialny rzymsko – katolicki p.w. św. Marcina w Błażowej wraz z najbliższym otoczeniem stanowiącym własność Parafii Rzymsko – Katolickiej w Błażowej został wpisany do zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego pod numerem rejestru A – 109.

Wzniesiony w latach 1896 – 1900 wg projektu architekta lwowskiego Jana Sas Zubrzyckiego. Murowany z czerwonej cegły z użyciem czarnej glazurowanej zendrówki oraz ciosów kamiennych do wykonania dużych elementów architektonicznych (portal główny, portale do zakrystii, cokoły, gzymsy wieńczące nawę główną i boczne, ościeża okien, rozeta zachodnia) oraz detali (klińce w oknach, daszki przypór), nieotynkowany. Trójnawowy ma 72 m długości, 54 m szerokości, bazylikowy, z wydłużonym prezbiterium, transeptem poprzecznym oraz dwoma wieżami od zachodu (50 m wysokości). Ściany naw opięte dwuskokowymi przyporami, ściany wież – trójuskokowymi przyporami. Dach nad korpusem nawy głównej wysoki, dwuspadowy skrzyżowany pod kątem prostym z dachem transeptu o tej samej wysokości – kryte czerwoną dachówką ceramiczną ze śladami wzorzystej dekoracji wykonanej w ciemnej dachówce. Nad prezbiterium dach dziewięciopłowy, kryty dachówką. Dachy nad nawami bocznymi, kruchtami i zakrystiami – pulpitowe, nad absydami przy transepcie – pięciopłaciowe, kryte blachą miedzianą. Nad wieżami dachy czteroboczne, wysokie, ostrosłupowe, załamane u podstawy, kryte blachą miedzianą. Sygnaturka na skrzyżowaniu naw, czteroboczna z czterema arkadowymi przeźroczami, zwieńczona ostrosłupową sześcioboczną iglicą. W elewacji zachodniej portal główny o szerokim rozglifieniu, trójuskokowy, zamknięty archiwoltą, zwieńczony trójkątnym szczytem; w dolnej kondygnacji portalu podwójny otwór drzwiowy, każdy zamknięty profilowanym pięcioliściem. W elewacjach bocznych: południowej i północnej transept – prostopadły do naw – zamknięty ścianą prostą zwieńczoną trójkątnym szczytem, z niższymi i węższymi pięciobocznymi apsydami. Wewnątrz prezbiterium jednoprzęsłowe zamknięte pięciopłową, przesklepioną apsydą; po obu jego stronach zakrystie z kruchtami. Nawa główna czteroprzęsłowa (ostatnie przęsło na skrzyżowaniu z transeptem), równa szerokości prezbiterium. Nawy boczne węższe i niższe, otwarte arkadowo do nawy głównej, ramiona transeptu jednoprzęsłowe zamknięte półkolistymi apsydami. Prezbiterium, nawa główna i boczne, transept, zakrystie, krucht, przyziemia wież pokryte sklepieniami krzyżowymi.

Kościół parafialny w Błażowej reprezentuje charakterystyczną w twórczości Jana Sas Zubrzyckiego tendencją do projektowania w duchu „stylu przejściowego” i poszukiwanie w architekturze polskiej „form narodowych”. W świątyni tej architekt zastosował rozwiązanie w którym połączył styl romański z gotyckimi elementami systemu konstrukcyjnego szkoły krakowskiej. Monumentalną architekturę ozdobił malowniczym i bogatym detalem (portal główny, rozeta, połączenia kamienia i różnobarwnej cegły, wzorzysta dachówka).

Za projekt kościoła w Błażowej Jan Sas Zubrzycki otrzymał na Wystawie Krajowej we Lwowie złoty medal.

Kościół w Błażowej usytuowany jest na miejscu poprzedniego kościoła z 1822 r. (parafia erygowana przed 1432 r.) stanowi znaczącą dominantę architektoniczną w układzie urbanistycznym miasta.

Kaplica mszalna p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymsko – Katolickiej p.w. św. Marcina w Błażowej z dnia 16. 02. 2004 r. L.dz. 7/04 kaplica mszalna rzymsko –

katolicka p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa wraz z terenem dawnego cmentarza w Błażowej, stanowiące własność Parafii Rzymsko – Katolickiej w Błażowej została wpisana do zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego pod numerem rejestru A – 108

Położona jest na terenie dawnego cmentarza grzebalnego w Błażowej. Została ona wzniesiona w 1904 r. jako wotum dziękczynne za wybudowanie kościoła parafialnego w Błażowej staraniem proboszcza Leona Kwiatkowskiego i parafian.

Murowana z czerwonej palonej cegły, z użyciem zendrówki, nieotynkowana. Wzniesiona na planie krzyża greckiego z węższym i niższym od korpusu głównego, zamkniętym pięciobocznie prezbiterium od zachodu oraz niskimi zakrystiami od północy i południa. Ściany opięte dwuskokowymi przyporami pokrytymi dachówką. Dachy korpusu głównego wysokie, dwuspadowe, skrzyżowane pod kątem prostym, nad prezbiterium pięciopółaciowy, nad zakrystiami jednospadowe, kryte czerwoną dachówką w typie marsylki. Na skrzyżowaniu naw sygnaturka przykryta czterobocznym, wysmukłym hełmem ostrosłupowym podbitym blachą, zwieńczonym krzyżem, rozdzielonym w połowie wysokości czterema arkadowymi przeźroczami; nad każdym z nich dwuspadowy daszek z kulą i krzyżem. Elewacja frontowa, wschodnia, z portalem na osi zwieńczona trójkątnym szczytem ze schodkowym blankowaniem. Portal o wykroju ostrołukowym, uskokowy, zamknięty w rodzaj obudowy wychodzącej przed lico elewacji, której górna część jest nadwieszona na wysuniętych ceglach i zamknięta szczytem ze ściętym wierzchołkiem, zwieńczonym równoramiennym kamiennym krzyżem. W szczycie ponad portalem pięć ostrosłupkowych blend rozmieszczonych schodkowo.

Elewacja zachodnia z prezbiterium przylegającym do ściany korpusu zwieńczona trójkątnym szczytem zakończonym schodkowym blankowaniem. Elewacja południowa z transeptem na osi zamkniętym ścianą prostą, zwieńczoną szczytem rozwiązany analogicznie jak w fasadzie, z dużym ostrołukowym, wielokwaterowym oknem osadzonym w rozglifionym do wewnątrz głębokim do wewnątrz ościeżu.

Korpus i ściany boczne transeptu zamknięte gzymsem koronującym złożonym z ostrokątnych arkadek powstałych ze schodkowo ustawionych cegieł. Elewacja północna zakomponowana analogicznie jak południowa z tą różnicą, że pomiędzy ścianą boczną wschodnią transeptu a ścianą korpusu wybudowana została trójboczna wieżyczka zwieńczona uskokowym ceglanym gzymsem, przykryta trójpółaciowym daszkiem. Wewnątrz w prezbiterium sklepienie pięciopółowe, w nawie krzyżowej, w kruchcie kolebka z lunetami, w zakrystii północnej – żaglaste.

Autorem projektu kaplicy wg miejscowych przekazów był architekt lwowski Jan Sas Zubrzycki, który jest udokumentowanym twórcą kościoła parafialnego w Błażowej. Analiza stylistyczna kaplicy i porównanie zastosowanych tu form architektonicznych z innymi realizacjami tego architekta dowodzą, że są one charakterystyczne dla jego twórczości. Pozwala to na przypisanie Janowi Sas Zubrzyckiemu autorstwa projektu kaplicy.

Kaplica posiada duże wartości architektoniczne, stanowiąc znaczącą dominantę przestrzenną w krajobrazie kulturowym miasta i historyczne, będąc kontynuacją istniejącej tu wcześniej kaplicy cmentarnej.

Cmentarz założony zapewne w początkach XIX w. z jednym nagrobkiem Macieja Grochmalickiego – organisty, ur. w 1780 r., zm. 1827 r.

Kaplica mszalna w Piątkowej

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymskokatolickiej p.w. N.M.P. Królowej Polski w Piątkowej kaplica mszalna w Piątkowej została wpisana do zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego pod numerem rejestru A – 395.

Usytuowana jest po północnej stronie drogi przez wieś, w pobliżu domu nr 94. Murowana z cegły, otynkowana, na rzucie prostokąta zamknięta trójbocznie. Dach dwuspadowy, kryty blachą, pod okapem profilowany gzyms. Elewacja frontowa południowa ujęta w narożach uproszczonymi pilastrami, zwieńczona trójkątnym szczytem flankowym wieżyczkami ustawionymi pod kątek, przykrytymi daszkami o kalenicach prostopadłych do siebie. Pośrodku szczytu wieżyczka z żeliwnym kutym krzyżem. W szczycie półkolista, przeszklona wnęka. Otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym z nadświetłem podzielonym szprosami. Drzwi dwuskrzydłowe płycinowe, w dolnej części z motywem arkadek, w górnej przeszklone. W elewacjach bocznych otwory okienne rozglifione uskokowo na zewnątrz. Wnętrze przykryte pozorną spłaszczoną kolebką; w apsydzie neogotycki ludowy ołtarzyk.

Kaplica w Piątkowej wzniesiona zapewne w końcu XIX w. o nieustalonej fundacji, nawiązuje do formy kościółka o zredukowanym programie przestrzennym; stanowi istotny element architektoniczny w zabudowie wsi. Do czasu wybudowania nowego kościoła pełniła funkcję kaplicy filialnej Parafii w Futomie. Reprezentuje nieodłączne cechy tożsamości krajobrazu kulturowego Polski.

Kościół parafialny p.w. św. Walentego w Futomie

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymsko - Katolickiej p.w. św. Walentego w Futomie kościół parafialny rzymsko – katolicki p.w. św. Walentego w Futomie wraz z najbliższym otoczeniem, stanowiący własność Parafii Rzymsko – Katolickiej w Futomie został wpisany do zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego pod numerem rejestru A – 136.

Kościół został wzniesiony w latach 1910 – 1911 wg projektu znanego architekta przemyskiego Stanisława Majerskiego. Murowany z czerwonej cegły z użyciem ciemnej glazurowanej zendrówki na planie krzyża, o wymiarach zewnętrznych 42,25 m x 23,60 m; detale architektoniczne (opaski okienne, przypory, portal główny, gzymsy) – otynkowane. Orientowany, trójnawowy z transeptem i jednowieżową fasadą zachodnią.

Prezbiterium przesklepione pięciopolową absydą; pomiędzy ramionami transeptu a prezbiterium po stronie południowej dwukondygnacyjna zakrystia, po północnej – kaplica Matki Bożej, przesklepione krzyżowo. Ramiona transeptu zamknięte ścianami prostymi, przykryte kolebkami. Nawa główna i boczne dwusprzęsłowe rozdzielone między sobą czterema wolnostojącymi filarami, na których wspierają się łuki arkad i gurdy sklepienne. Trzecie przęsło od zachodu węższe, dwukondygnacyjne wydzielone z nawy głównej dwoma kolumnami i dwoma półkolumnami, z naw bocznych – ściankami pełnymi, zawierające od strony pn. i pd. Kruchy wejściowe. W drugiej kondygnacji tego przęsła chór muzyczny z prospektem organowym. W elewacji frontowej na osi środkowej czworoboczna – znacznie zryzalitowana – czterokondygnacyjna wieża zwieńczona ośmioboczną wieżyczką z czterema przeżroczami, przykryta hełmem podbitym blachą. W dolnej kondygnacji wieży flankowej z obu stron masywnymi przyporami znajduje się portal wejściowy, ponad nim duże rozetowe okno, powyżej wielokwaterowe okno zamknięte łukiem pełnym. Osie boczne fasady cofnięte w stosunku do wieży, zamknięte trójkątnymi szczytami z rzeźbami św. Ewangelistów: Marka i Łukasza w niszach arkadowych. Pomiedzy ścianami naw bocznych a ścianami wież od południa i północy wkomponowane dwukondygnacyjne pseudowieżyczki.

W elewacji południowej między ramieniem prezbiterium a wschodnią ścianą zakrystii wzniesiona pseudowieżyczka mieszcząca klatkę schodową do zakrystii. Zakrystia dwukondygnacyjna, zwieńczona fryzem kostkowym. Transept wysunięty przed lico naw, zamknięty trójkątnym szczytem w którym rzeźba św. Mateusza Ewangelisty w arkadowej niszy.

Elewacja północna rozwiązana podobnie jak południowa z wyjątkiem braku pseudowieżyczki oraz trzech wydłużonych otworów okiennych w górnej kondygnacji kaplicy. W szczycie transeptu rzeźba św. Jana Ewangelisty. Absyda prezbiterium pięciopolowa, podzielona wysokimi trójskokowymi przyporami; otwory okienne wysmukłe zamknięte łukiem pełnym.

Dachy: nad korpusem naw wysoki, dwuspadowy, skrzyżowany pod kątem prostym z dachem transeptu o tej samej wysokości, nad prezbiterium – pięciopłaciowy, nad pseudowieżyczkami – trójspadowe, nad wieżyczką i sygnaturką – ośmioboczne, wysokie, ostrosłupowe, zwieńczone kulą i krzyżem; wszystkie kryte blachą płaską.

Kościół parafialny w Futomie reprezentuje charakterystyczną w twórczości Stanisława Majerskiego – jednego z najbardziej płodnych architektów autonomii galicyjskiej – tendencją do projektowania w duchu „stylu przejściowego” bliską rozwiązaniom „szkoły krakowskiej”, łączącą monumentalizm z malowniczością form architektonicznych.

Świątynia ta należy do ciekawych realizacji tego architekta o bogatym programie przestrzennym, wyposażona w cenne elementy wystroju wnętrza pochodzące z poprzedniego kościoła. Wzniesiona na miejscu wcześniejszego drewnianego kościoła z 1576 r. stanowi znaczącą dominantę architektoniczną w krajobrazie kulturowym wsi.

Dwór wraz z parkiem

Na podstawie art. 5, pkt. 1, i art. 14, ust. 1. pkt. 1, Ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach (Dz. U. Nr 10, poz. 48) oraz art. 97 § 1 k.p.a. Wojewódzki Konserwator Zabytków Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie zarządza dokonanie wpisu do rejestru zabytków nieruchomych województwa rzeszowskiego dworu wraz z parkiem w Błażowej, pow. Rzeszów pod numerem rejestru A – 927.

Dwór wraz z parkiem w Błażowej położony na p.b. 167, pgr 692, 693 posiada duże walory architektoniczne i krajobrazowe. Wzniesiony Zapewne w XVIII/XIX w., parterowy, murowany z cegły i kamienia, tylny. Na planie wydłużonego prostokąta, dwutraktowy, podpiwniczony.

Elewacja frontowa 8-osiowa, z gankiem wspartym 2 filarami, zwieńczonym trójkątnym odeskowanym szczytem. Cokół boniowany, naroża ścian opilastrowane. Okna prostokątne w opaskach. W piwnicach sklepienia kolebkowe.

Na podstawie notatek z księgi ławniczej wsi Błażowa z lat 1627-1748 można przypuszczać, że w tym czasie istniał w Błażowej dwór. Był to budynek drewniany, o mniejszym obrysie niż obecnie, z piwnicami wykonanymi z kamienia. Obecny dwór związany jest z nabyciem dóbr błażowskich przez Wincentego Skrzyńskiego herbu Zaremba od Flemmingów w 1835 r. Wtedy to zapewne przystąpiono do budowy na starych piwnicach - nowego, murowanego z cegły i kamienia dworu. Otrzymał on wówczas kształt i wystrój w stylu klasycystycznym z głównym wejściem w elewacji południowej na osi środkowej. Kilkadziesiąt lat później, na przełomie XIX i XX w., wzmocniono sklepienia kolebkowe w środkowej piwnicy i wykonano drobne roboty budowlane, w wyniku których zmieniła się funkcja i rozplanowanie wnętrza. Z okresem budowy dworu można wiązać powstanie parku. Dwór figuruje na mapie katastralnej Błażowej z 1851 r. Zaznaczono na niej jedynie obrys parku i folwark, nie uwzględniający jego kompozycji. Od 1912 r. założenie dworskie było własnością Nowaków, następnie dwóch Żydów - Bluma i Kramera, a w 1918 r. pozostałość dóbr błażowskich z dworem, folwarkiem i parkiem zakupił Ascher Silber - przemysłowiec z Rzeszowa, który do II wojny światowej prowadził wyprzedaż ziemi. W czasie okupacji niemieckiej pozostałość majątku wraz z zespołem dworskim znajdowała się w zarządzie komisarycznym. Od 1945 r. na terenie folwarku gospodarowała Spółdzielnia Produkcyjna (w dworze umieszczono biura). Przez pewien czas po wojnie w budynkach folwarcznych znajdowała się stadnina ogierów. Powolna degradacja zespołu dworsko-parkowego rozpoczęła się już od początków XX wieku. Nie ma przekazów o wcześniejszym układzie kompozycyjnym parku. W 1975 r. dwór wraz z parkiem został wpisany do rejestru zabytków woj. rzeszowskiego. Remont dworu w latach 1978-79 spowodował znaczną degradację pierwotnego wystroju klasycystycznego budynku. Teren dawnego folwarku i dwór był własnością Spółdzielni Produkcyjnej w Błażowej, obecnie jest w użytkowaniu Regionalnego Towarzystwa Rolno-Przemysłowego „Dolina Strugu” w Błażowej.

Obecnie park miejski o całkowicie nowym, współczesnym układzie kompozycyjnym zrealizowany został w latach 1972-1980. Na terenie parku i dawnego folwarku zachowały się pozostałości starodrzewia, w tym dęby szypułkowe - pomnik przyrody (obwód 430) na terenie Spółdzielni Produkcyjnej, 4 pomnikowe dęby i jesion - na terenie parku oraz 2. pomnikowe wierzby - nad stawem (własność RSP). Drzewostan parku stanowią obok dębów i jesionów lipy, kasztanowce, brzozy, graby, klony, topole, modrzewie - są to głównie nasadzenia młode, powojenne¹.

4.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego

Zgodnie z definicją zawartą w wzmiankowanej ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - zabytek ruchomy - to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Do zabytków ruchomych podlegających ochronie i opiece ustawodawca zaliczył dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, prezentujące minione kierunki artystyczne. Zaliczają się do nich również inne obiekty, nie będące w pełni dziełami sztuki. Są nimi przedmioty posiadające wysoką wartość historyczną i naukową, będące świadectwem poziomu kultury materialnej, np. wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne, instrumenty muzyczne, przedmioty zgromadzone w kolekcjach, numizmaty, pieczęcie, medale i orderzy, militaria, pamiątki historyczne, czy przedmioty związane z wybitnymi osobistościami lub instytucjami.

Oprócz obiektów wchodzących w skład wyposażenia budowli - także wystrój architektoniczny zaliczany jest do zabytku ruchomego. Należą do niego elementy stałej dekoracji budynków (zewnętrznej i wewnętrznej) oraz obiekty tzw. małej architektury, ale pod warunkiem, że posiadają cechy indywidualnych, niepowtarzalnych wytworów artystycznych. Są to m. in. rzeźby, płaskorzeźby, malowidła ściennie, mozaiki, sztukaterie i detal architektoniczny (np. gzymsy, obramowania otworów okiennych i drzwiowych), ale także rzeźby ogrodowe, fontanny, pomniki, kapliczki przydrożne, drogowskie kamienne, nagrobki itp.

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania

¹ http://www.epodkarpacie.com/index.php?page=guide&main_guide_id=60&usection_id=252#94, 25.10.2010.

administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Walentego w Futomie wyposażenie i wystrój kościoła parafialnego zostały wpisane do rejestru zabytków ruchomych województwa podkarpackiego pod numerem rejestru B-176.

Wyposażenie kościoła parafialnego w Futomie

1. **Ołtarz główny**, neobizantyjski, 1919-1920 r., pracownia Józefa Mullera w Monachium. Drewno polichromowane, pozłacane. Wym. ok. 900 x 640 x 120 cm. W centrum Baranek Eucharystyczny, po bokach monogram Maria z liliami i symbole wiary, nadziei i miłości. Tabernakulum z tronem eucharystycznym wspartym na zdwojonych kolumnach, w szczycie dwa adorujące aniołki trzymające koronę zamkniętą. W polu głównym ołtarza dwa obrazy z mechanizmem zasuwania: „Św. Walenty” (1746 r.) i „Matka Boża Niepokalana” (1595 r.), oba w sukienkach. Po każdej stronie dwie rzeźby: bł. Jakub Strzebież, św. Grzegorz I Papież, św. Sylwester I Papież i św. Stanisław. W polu głównym zwieńczenia obraz „Św. Wojciech” (1919 r.).
2. **Ołtarz boczny północny Matki Bożej Różańcowej**, neobizantyjski, 1919-1920 r., pracownia Józefa Mullera w Monachium. Drewno politurowane, polichromowane, pozłacane. Wymiary ok. 700 x 290 x 145 cm. Obraz „Matka Boża Różańcowa ze św. Dominikiem i św. Katarzyną Sieneńską” (1919 r. pracownia Józefa Mullera). Pod spodem na ruchomych zasuwach obraz „Św. Antoni Padewski” (1714 r.) i „Św. Leonard”. Po bokach aediculach stojące rzeźby Św. Jacek i Św. Salomea. W centrum zwieńczenia tondo z obrazem Św. Józef, szczyt zamknięty krzyżem trójlistnym.
3. **Ołtarz boczny południowy p.w. Św. Rodziny**, pracownia Józefa Mullera w Monachium. Drewno politurowane, polichromowane, pozłacane. Wymiary ok. 700 x 290 x 145 cm. W centrum obraz „Św. Rodzina” (1927 r.), pod spodem na ruchomych zasuwach obraz „Serce Pana Jezusa ze Św. Małgorzatą” (1919 r. pracownia Józefa Mullera) i „Św. Michał Archanioł” (1644 r.). Po bokach w aediculach stojące rzeźby Św. Franciszek z Asyżu i Św. Andrzej Bobola. W centrum zwieńczenia tondo z obrazem „Św. Teresa z Lisieux”, szczyt zamknięty krzyżem trójlistnym.
4. **Ołtarz boczny p.w. Matki Bożej Nieustającej Pomocy** (w kaplicy północnej przy prezbiterium, d. Zakrystii), 1927 r., drewno polichromowane. Wymiary ok. 300 x 200 cm. W centrum prostokątne, szerokie obramowanie z wąskimi płycinami i obrazem Matki Bożej Nieustającej Pomocy – ikoną zakupioną w Rzymie przez ks. proboszcza Wojciecha Stachyraka. Boczne skrzydła z trzema podziałami poziomymi, dwie płyciny dolne i górne z dekoracyjną rozetą z grawerowaną skośną kratką, pośrodku płyciny w wąskim obramieniu o bokach falistych obrazy „Św. Kazimierz” i „Św. Kingi”, deska/olej.
5. **Ambona**, neobizantyjska, 1920 r., pracownia Józefa Mullera w Monachium (?), drewno polichromowane, pozłacane. Wys. całości ok. 650 x 130 cm. Zawieszona przy północnej ścianie nawy z wejściem w grubości muru pomiędzy łukiem tęczowym a pomieszczeniem dawnej zakrystii, obecnie kaplicy z ołtarzem Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Pięcioboczny, profilowany korpus ze zwisem zakończonym szyszką, ażurowym fryzem arkadowym przy dolnej krawędzi ścianek. Profilowany wąski gzyms. Boczne ścianki oddzielone od siebie wąskimi kolumnkami, wewnątrz płyciny zamknięte półłukiem, wpisane w płyciny prostokątne, z płaskorzeźbami – postaciami św. Jana Chryzostoma, św. Alfonsa, św. Augustyna, św. Hieronima, św. Piotra. Zaplecze z płycinami w formie reomańskiego okna dwudzielnego z rozetami. Baldachim pięcioboczny z wieżyczkami na narożnikach i ażurowym fryzem maswerkowym. Szczyt w formie architektonicznej wieżyczki, na której stoi rzeźba Chrystusa Dobrego Pasterza.
6. **Prospekt organowy i organy**, neogotycki, początek XX w., autor Rieger, drewno polichromowane. Wym. 450 x 400 x 187 cm. Prospekt architektoniczny, jednosekcyjny, dziewięcioosiowy, dwuwieżowy o segmentach pisaćkowych w kształcie arkad ostrołukowych z dekoracją maswerkową. Dwie najwyższe wieżyczki wysunięte półkoliście do przodu, zwieńczone wydatnymi pinaklami z kwiatonami i żabkami. Pięcioosiowa sekcja środkowa nieznacznie cofnięta i obniżona w stosunku do sekcji bocznych. Na osi głównej tej sekcji wieża i segmenty skrajne ujęte lizenami, w górnej partii fryz z ażurową wicią akantu. W centrum zwieńczenia, na osi środkowej niskiej wieżyczki rzeźba stojącego anioła z rozłożonymi szeroko rękami i uniesionymi ku górze skrzydłami. Organy dziesięciogłosowe z kukułką: Cello 8', Subbas 16', Vox coelestis 8', Salicjonał 8', Bourdon 8', Flet minor 8', Pryncypał 8', Dolce 4', Oktawa 4', Mikstura 2' chór. Połączenia: M 4' (superoktaw) i M/P. Traktura gry i traktura rejestrów – pneumatyczne. Urządzenie di kalikowania i dmuchawa elektryczna.
7. **Chrzcielnica**, neogotycka, ok. 1920 r., drewno polichromowane, pozłacane. Wym. ok. 260 x 80 cm średnicy czaszy, średnica podstawy 130 cm. Podstawa ośmioboczna, dwustopniowa. Czaszę podtrzymuje rzeźba stojącego anioła w uniesionych rękami i skrzydłami. Czasza ośmioboczna z płycinami na płaszczyznach, motywem fryzu arkadowego, profilowaniem w górnej części. Pokrywa ośmioboczna

o bokach wklęsłych, na dolnej krawędzi ażurowy fryz z motywu lilijek. Na zwieńczeniu pokrywy grupa rzeźbiarska – Chrystus Chrystusa.

8. **Baldachim procesyjny**, początek XX w., jedwab, koraliki, haft. Wymiary 160 x 115 cm. Na czterech drążkach zakończonych mosiężnymi gałkami, prostokątny baldachim z kremowego jedwabiu o wzorze kwiatowym – wypukłym raporcie ze stylizowanych kwiatów w układzie geometrycznym. Całość pokryta po formie rozet, listków i kwiatów haftem z użyciem wielobarwnych koralików – czerwonych, niebieskich i zielonych. Dolna krawędź baldachimu z lambrekinem i jedwabnymi pomponikami w kolorach żółtym, zielonym, fioletowym, różowym
9. **Krzyż procesyjny**, neobizantyjski, początek XX w. (1920 ?), drewno polichromowane, politurowane i pozlacane. Ramiona krzyża zakończone trójliściem wpisanym w kwadraty. Od skrzyżowania ramion faliste promienie glorii. Szczupłe ciało Chrystusa z silnie ugiętymi nogami i tułowiem skrzyżowanym w literę „S”. Perizonium na sznurze, z wachlarzowo ułożonymi fałdami zwisu i pozlacaną bordiurą. Banderola z napisem INRI pionowa, falista, zawieszona na jednym gwoździu.
10. **Rzeźba św. Barbara**, barok, ok. poł. XVII w., drewno polichromowane. Wym. 162 cm. Stojąca w lekkim kontrapoście na podstawie w formie wypukłego małego wzgórką. Ubrana w suknię przepasaną sznurem o długich, wąskich rękawach, na ramionach płaszcz zawinięty wokół prawego łokcia. W lewej ugiętej ręce trzyma kielich, w prawej trzyma liść palmowy. Stopy bosc. Na głowie ażurowy diadem. Włosy spięte, twarz o pociągłych rysach, wydatnych policzkach i wypukłym wysokim czole (zwężenie skroni).
11. **Rzeźba św. Piotr**, barok, ok. poł. XVII w., drewno polichromowane. Wym. 167 cm. Stojący w lekkim kontrapoście na podstawie w formie wypukłego małego wzgórką. Ubrany w suknię przepasaną sznurem o długich, wąskich rękawach, na ramionach płaszcz zawinięty wokół lewego łokcia. W lewej ręce trzyma otwartą księgę, w prawej klucze. Bosc stopy. Włosy kręcone, krótkie, zarost o kręconych puklach. Twarz szczupła o pociągłych rysach, wydatnych policzkach i wypukłym wysokim czole (zwężenie skroni).
12. **Rzeźba św. Łukasz**, 1910 r. (na elewacji zachodniej kościoła), kamień. Wym. ok. 200 cm. Stojący w kontrapoście z lewą nogą ugiętą. W lewej ręce trzyma zamkniętą Ewangelię opartą o biodro, prawa dłoń oparta na jej grzbiecie, trzymająca pióro. Wzrok skierowany na wprost, długie włosy, wysokie czoło, długi zarost. Przy lewej nodze leży wół.
13. **Rzeźba św. Marek**, (na elewacji wschodniej kościoła), kamień. Wym. ok. 200 cm. Stojący w kontrapoście z prawą nogą ugiętą. W lewej ręce trzyma otwartą Ewangelię, prawą dłonią pisząc na jej kratach. Wzrok skierowany na wprost, długie włosy, wysokie czoło, długi zarost. Za postacią św. Marka stojący lew.
14. **Rzeźba św. Jan**, 1910 r. (na elewacji kościoła, płu. strona transeptu), kamień. Wym. ok. 200 cm. Stojący w kontrapoście z prawą nogą ugiętą. W lewej ręce trzyma otwartą Ewangelię, prawą dłonią pisząc na jej kratach. Twarz młodzieńcza, włosy długie rozłożone na ramionach. Przy lewej nodze siedzący orzeł z dziobem wtulonym w płaszcz.
15. **Rzeźba św. Mateusz**, 1910 r. (na elewacji kościoła, pld. Strona transeptu), kamień. Wym. ok. 200 cm. Stojący w kontrapoście z prawą nogą ugiętą. W lewej ręce trzyma otwartą Ewangelię, prawa ręka opuszczona trzymająca pióro. Głowa pochylona, twarz starca, włosy długie rozłożone na ramionach, czoło z wydatną łysiną, długi zarost. Przy prawej nodze siedzący aniołek ze złożonymi dłońmi.
16. **Rzeźba – Grupa Pasyjna**, barok, 1722 r., na belce tęczowej, drewno polichromowane. Wym. ok. 280 cm wysokość figur. Krzyż o ramionach zakończonych trólistnie, z 12 falistymi wydatnymi promieniami od skrzyżowania jego ramion. Szczupłe ciało **Chrystusa** z silnie wygiętymi nogami. Perizonium z guzem przy prawym biodrze, wachlarzowo rozłożone fałdy zwisu. Głowa silnie przechylona na prawą stronę, oczy zamknięte. Na obu ramionach pukle włosów. Palce dłoni zwinęte. Banderola pionowa, falista z napisem INRI. **Matka Boża Bolesna** stojąca po prawej stronie Jezusa, lewą dłonią ociera łzy, prawa dłoń na wysokości piersi. Ubrana w suknię o wąskich, marszczonych poprzecznie rękawach, płaszczu o bogatym udrapowaniu zawiniętym wokół pleców i pod prawym przedramieniem. Na głowie biała chusta. **Maria Magdalena** klęcząca po lewej stronie krzyża, obejmująca jego drzewco. Długie włosy, suknia przewiązana w pasie, płaszcz owinięty wokół bioder. **Św. Jan** stojąca za Marią Magdaleną z tułowiem odchylonym do tyłu, twarz skierowana w stronę Jezusa. Ubrany w bogato udrapowaną suknię i płaszcz zawinięty wokół obu ramion. Lewa dłoń na wysokości pasa, prawa ugięta, wysunięta ku przodowi.
17. **Krucyfiks**, przy wejściu głównym, pod chórem, (2 szt.), początek XX w. (1920?), drewno polichromowane. Wymiary 150 x x70 cm. Krzyż o ramionach zakończonych trójliściem. Ciało Chrystusa szczupłe, proporcjonalnie zbudowane. Perizonium długie, nieco powyżej kolan zawinięte na

prawym biodrze z rozszerzającym się zwisem. Ramiona wysoko uniesione. Pukle włosów na obu ramionach. Banderola pionowa wycięta dołem „w ząb”.

18. **Obraz M. B. Niepokalana**, późny renesans, 1595 r. (w ołtarzu głównym), deska/olej, sukienki drewno pozłacane i posrebrzane. Wym. ok. 165 x 95 cm. Stojąca postać Matki Bożej z Dzieciątkiem na półksiężycu na tle krajobrazu górskiego. W prawym dolnym narożniku obraz klęczące postacie mężczyzny i dziecka w pozycji adorującej, zapewne fundator – sołtys Wodiczka (Wodzicki) z dzieckiem. Maria z twarzą $\frac{3}{4}$, skierowana ku Dzieciątku, wzrok zwrócony ku patrzącemu na obraz. Dzieciątko siedzące na lewym ramieniu, trzymające w lewej ręczce księgę, prawą rączką palcami wskazujące na Maryję, lub błogosławiące. Wzrok Jezusa skierowany lekko w dół. W prawej ręce Maria trzyma berło. W dole krajobraz pagórkowaty (zielone wzgórza), w oddali górzysty krajobraz na linii niskiego horyzontu. Niebo pogodne, niebieski z drobnymi obłokami. Mężczyzna – fundator o krótkich czarnych włosach, krótkich wąsach, twarzy szczupłej o wysokim czole, zwróconek $\frac{3}{4}$ (widoczne lewe ucho). Ubrany w szaro-ugrową sukmanę o wąskich, długich rękawach, przewiazaną czerwonym sznurem, pod szyją zapięty zarzucony na ramiona kożuch. Przy szyi wysoki, uniesiony, marszczony kołnierz. Postać Maryi wraz z berłem, półksiężycem i Dzieciątkiem z nałożonymi pozłacanymi sukienkami, w promienistych gloriach, nimbach na których kaboszony z pseudokameryzacją. Płaszcz Marii z wzorem kwiatowym o wypukłym, dużym raporcie – w kolorze srebrnym
19. **Obraz św. Walenty**, barok, 1746 r., (w ołtarzu głównym), mal. Andrzej Ziemierowicz z Tyczyna, płótno/olej, naciągnięty na deskę, sukienki z 1918 r., metalowe, mosiądz repusowany, srebrzony i złocony. Wym. 162 x 99 cm. W centrum stojąca postać św. Walentego w stroju liturgicznym. Wokół głowy świetlisty nimb w kolorze miodowym, wokół którego nałożona metalowa promienista gloria o promieniach ostrych. Ornat zielony z czerwoną pretekstą i złotą bordiurą (zasłonięte sukienkami), długa biała komża z ażurową bodriurą u dołu i ażurowym mankietem. Na lewej ręce nałożony manipularz, dłoń na wysokości piersi trzymająca krucyfik. Prawa ręka ugięta, dłoń w geście błogosławieństwa na wysokości ramienia. Twarz $\frac{3}{4}$, szczupła, zarost krótki, włosy lekko kręcone, wysokie czoło, małe drobne usta, oczy o ciężkich powiekach. Widoczne prawe ucho. Po bokach siedzące adorujące postacie kobiece i męskie, proszące o uzdrowienie. Na ziemi przed świętym leżące w powijaku niemowlę. Tło ciemnobrązowe z obłoczkami i czterema główkami aniołków. W prawym narożniku obrazu rozświetlone niebo w kolorze miodowym z rozszerzającymi się promieniami. Sygnowany „Anno Domini 1745”. Sukienki metalowe – ornat, manipularz, krzyżyk, nimb z 1918 r., uzupełnione po konfiskacie z 1785 r.
20. **Obraz św. Leonard Opat**, późny renesans, przed 1595 r. (w ołtarzu bocznym północnym), płótno/olej, naciągnięty na deskę, sukienki metalowe, mosiądz repusowany, srebrzony i złocony. Wym. 165 x 95 cm. Stojący święty w stroju brązowym zakonnym, na piersiach chrystogram IHS, na głowie tonsura. Twarz młodzieńca, $\frac{3}{4}$, widoczne lewe ucho. W lewej ręce trzyma pastorał, prawą – dwoma rozsunietymi palcami wskazuje na swoje serce. Przy jego stopach, po prawej, wyłaniający się młody mężczyzna z rozłożonymi dłońmi skutymi w kajdany, twarz z profilu, od ust biegnąca banderola zakończona „w ząb” z napisem „SOLVE VINCLA REIS”. Po lewej stronie, nieco z tyłu, klęcząca postać w stroju kapłańskim, w komży, z dłońmi złożonymi modlitewnie. Po prawej stronie, nieco z tyłu, stojący mały stolik przykryty czerwonym, długim sukniem, na którym stoi krzyż ołtarzowy oraz infuła świętego. W tle krajobraz górzysty z małymi drzewkami na I planie, wzgórzami ugrowymi na II planie, w oddali na linii horyzontu niebieskie góry. Niebo pogodne, dołem zażółcone. Sukienki metalowe – wokół głowy nimb z promieni ostrych, chrystogram, pastorał, infuła, krucyfik.
21. **Obraz św. Antoni Padewski**, barok, 1714 r., (w ołtarzu bocznym północnym), płótno/olej. Wymiary ok. 165 x 95 cm. Stojący, ubrany w habit franciszkański, w symbolicznym wnętrzu z podwieszoną ugrową kotarą. Twarz szczupła, młodzieńcza, z profilu, widoczne lewe ucho, wzrok opuszczony. Włosy z tonsurą. Przed nim mały stolik przykryty szarym długim sukniem. Na stoliku leżące książki, jedna otwarta z podwiniętą kartą. Ponad białym stolika obłoczek a chmurek na którym siedzi Dzieciątko Jezus przewiązane różową szatką wokół bioder. Święty obejmuje Jezusa prawą dłonią podtrzymując jego plecy, lewą dłonią dotyka kolanka. Jezus podaje lewą rączką kwiat lilii, prawa ręka opuszczona, z palcem wskazującym skierowanym ku leżącemu na stoiku księżkom. Na I planie przed stolikiem siedzący aniołek trzymający kosz z owocami i kwiat róży, w górnym narożniku dwie główki aniołków.
22. **Obraz Św. Michał Archanioł**, barok, 1644 r. (w ołtarzu bocznym południowym), płótno/olej. Wymiary ok. 150 x 90 cm. W centrum postać św. Michała w zbroi rzymskiej, stojący na prawej nodze, lewa noga ugięta, odchylona w tył, oparta o ciało leżącego diabła (tors mężczyzny o smoczym ogonie). Prawa ręka wyciągnięta ku górze, palce dłoni wyprostowane (wewnętrzna strona dłoni). W lewej opuszczonej i ugiętej ręce trzyma wiejadło (?). Skrzydła uniesione. Głowa opuszczona, wzrok skierowany

na diabła. Twarz młodzieńcza o niskim czole, drobnych ustach, zaróżowionych policzkach. Włosy rude, silnie kręcone zaczesane z przedziałkiem, półdługie. Na głowie mały krzyży, wokół świetlisty nimb. Na ramionach czerwony, krótki płaszcz. W tle skłębione jasnoniebieskie niebo, na linii horyzontu rząd płomieni, przy dolnej krawędzi obrazu fragment urwiska skalnego.

23. **Stacje Drogi Krzyżowej**, neoklasycyzm, lata 30 – 40 XX w., dąb politurowany, płótno/olej. Wymiary ok. 79 x 48 cm, z ramą 105 x 73 cm. Wielofigurowe kompozycje o prawidłowo oddanych proporcjach, dość statyczne. Kolorystyka pastelowa, chłodna. We wszystkich obrazach odpowiednie wykorzystanie tych samych barw: błękit, złamana czerwień, brąz, sepia, biel, zabrudzona zieleń, pomarańcz, odcienie różu i fioletu. Rama drewniana, profilowana, zwieńczony łaćńskim krzyżem pod którym numer stacji cyframi rzymskimi.
24. Monstrancja z oprawą, klasycyzm, 1 połowa XIX w., mosiądz pozłacany, odlew. Wysokość 67 cm. Stopa owal 23,5 x 20 cm Wypukła stopa na profilowanym cokole z puklowym motywem sznurowym. Płaszcz stopy podzielony na cztery pola z rozszerzającymi się wstęgami z motywem sznura i kwiatu wewnątrz. W polach cztery owalne medaliony w których przedstawienia czterech ewangelistów. Wokół ornamenty – kłosy zbóż i winne grono (na przemian). Nodus wazowany. Pod glorią motyw liści. Gloria promienista, owalna, wokół owalnej puszki. Promienie o złączonych wiążkach, wklęsło – wypukłe. Na tle promieni ażurowy wieniec z motywem wici roślinnej, różyczek, kłosów, rogów obfitości. Po bokach dwa anioły, w dole motyw Arki Przymierza, w górze plakietka z półpostacią Boga Ojca, nad którym spłaszczony baldachim z lambrekinem. Wokół glorii, pomiędzy wieńcem a promieniami, na sprężynkach ruchome kłosy zbóż, w szczycie glorii mały krzyżyk na kulce. Oprawa monstrancji tekturowa, obita skórą, wewnątrz wyłożona filcem na zewnętrznych płaszczyznach ozdobiona owalnymi fragmentami kurdybanu o motywie kwiatowym, częściowo pozłacanym.

4.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Na uwagę konserwatorską zasługują wszystkie obiekty z terenu gminy Błażowa uwzględnione w opracowaniu.

Gminna ewidencja nie jest dokumentem zamkniętym, jest uzupełniana i weryfikowana. Wprowadzane zmiany nie powodują nieważności ustaleń w dokumentach planistycznych oraz przedmiotowego Programu. Niezbędna jest okresowa aktualizacja, polegająca na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych

Uzupełnienia wymagają także zmiany stanu prawnego: wpis do rejestru zabytków czy ustanowienie parku kulturowego.

Należy podkreślić, że te obiekty zabytkowe, które uwzględnione są w ewidencji zabytków, a nie figurują w rejestrze zabytków lub nie bierze ich pod uwagę miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego i park kulturowy, nie są prawnie chronione. Uwzględnienie ich wyłącznie w ewidencji ma charakter informacyjny, pomocny przy określaniu i ocenianiu zasobów zabytkowych na określonym terenie oraz przy opracowywaniu programów opieki nad zabytkami.

Wykaz zabytków architektury i budownictwa miasta i gminy Błażowa znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków stanowi *Aneks nr 1* do niniejszego pracowania.

4.5. Zabytki archeologiczne

Zabytkiem archeologicznym jest każdy ślad działalności człowieka znajdujący się w ziemi lub pod wodą, którego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Można wyróżnić dwa typy zabytków archeologicznych: ruchome i nieruchome. Zabytki ruchome to przedmioty związane z działalnością człowieka w przeszłości. Z perspektywy nauki i dziedzictwa znacznie ważniejsze są jednak archeologiczne zabytki nieruchome – stanowiska archeologiczne, czyli zespoły obiektów o charakterze kultowym, grobowym, mieszkalnym lub gospodarczym, otaczający je układ warstw glebowych oraz znajdujące się w nich zabytki ruchome (Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, art. 3 pkt. 1 i 4). Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego, podpisana w La Valetta w dniu 16 stycznia 1992 roku traktuje dziedzictwo archeologiczne jako *źródło wspólnej europejskiej pamięci, którego elementami są wszystkie pozostałości i obiekty oraz wszelkie inne ślady ludzkości z innych epok, których zachowanie i badanie przyczynia się do odtworzenia historii ludzkości i jej powiązań ze środowiskiem naturalnym i w wypadku których wykopaliska, odkrycia oraz inne metody badań nad dziejami ludzkości i nad jej środowiskiem stanowią główne źródło informacji.*

Uwarunkowania historyczne Gminy Błażowa wykazują bardzo dawne ślady pobytu i działalności ludzkiej, co wiąże się niewątpliwie z korzystnymi warunkami glebowymi. Początki życia na obszarze gminy sięgają neolitu (około 4 000 – 1800 lat p.n.e.), o czym świadczą liczne znaleziska archeologiczne, m. in. kamienne groty oszczepu, toporki kamienne i inne. Ludność zamieszkująca początkowo ten obszar przybyła w środkowej fazie neolitu z dwóch obszarów – z północnych Niemiec lub Jutlandii oraz z terenów Renu aż po Kaukaz, który to lud był połączony z przodkami dzisiejszych Słowian. Początków założenia osad można szukać na przełomie XI i XII wieku. O istnieniu osad obronnych świadczy występowanie grodziska w Błażowej Dolnej, pochodzącego z okresu wczesnego średniowiecza – najmłodszego okresu w pradziejach Polski. Na terenie gminy Błażowa notuje się łącznie 82 stanowiska archeologiczne. Najwięcej stanowisk zlokalizowano w Borku Nowym (31) oraz w Błażowej (z Dolną i Górną - 12), Kąkolówce (16), Futomie (15), Piątkowej (4), Lecce (4). Są to stanowiska ze wszystkich okresów pradziejów oraz wczesnego i późnego średniowiecza. Wszystkie te znaleziska archeologiczne świadczą o wczesnym zasiedleniu tych terenów przez człowieka.

Wykaz stanowisk archeologicznych miasta i gminy Błażowa znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków stanowi *Aneks nr 2* do niniejszego opracowania.

4.6. Dziedzictwo niematerialne

W rozumieniu Konwencji UNESCO, której tekst został przyjęty na XXXII sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r., dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki.

Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu wspomnianej wyżej Konwencji obejmuje:

- Tradycje i przekazy ustne, w tym język jako narzędzie przekazu.
- Spektakle i widowiska.
- Zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne.
- Wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki.
- Umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

Na terenie gminy Błażowa działają:

Towarzystwo Kultywowania Kultury i Tradycji Ziemi Futomskiej

Wszystko zaczęło się od nagrody „Perła” w 2006 r. na targach „Polagra Farm” w Poznaniu za „Futomski Bulwiok”. Ten specjał, przygotowany przez panie z KGW Futoma, zdobył tę prestiżową nagrodę i stał się iskrą do dalszego działania – powołania do życia Towarzystwa Kultywowania Kultury i Tradycji Ziemi Futomskiej. Panie należące do tego stowarzyszenia biorą udział w licznych imprezach i konkursach na których zdobywają wyróżnienia i nagrody. Prócz gotowania zajmują się robótkami ręcznymi i wyrobem kwiatów z papieru.

Kapela Ludowa z Futomy

Kapela Ludowa z Futomy została założona przy zespole regionalnym „Futomianie” w 1990 r. W pierwszym okresie swego istnienia kapelę tworzyło trzy osoby i towarzyszyła ona jedynie występom tancerzy. Z biegiem czasu jej skład osobowy powiększał się. Od 1990 r. kapela zaczęła występować samodzielnie. Od 1995 r., kiedy to kierownictwo muzyczne nad kapelą objął Antoni Sowa, dzięki systematycznej i bardzo intensywnej pracy zespół w dużym stopniu podniósł swój poziom artystyczny, a opracowany repertuar stał się bardzo bogaty.

Kapela ludowa z Futomy występowała na licznych koncertach, przeglądach i festiwalach, zarówno lokalnych, jak też odbywających się w różnych regionach Polski i poza jej granicami. Po raz pierwszy artyści z Futomy wystąpili za granicą w Chateillon en Bazois na południu Francji w 1995 r.

Rok 1997 okazał się nie tylko bogaty w koncerty, kapela występowała aż 33 razy, między innymi w Sosnowcu, Nałęczowie, Kazimierzu Dolnym, ale także w dokonania. Udany okazał się debiut w XXXI Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu nad Wisłą, co owocowało późniejszym wielokrotnym pojawianiem się kapeli z Futomy na antenie ogólnopolskiej telewizji i Polskiego Radia. Sukcesem zakończył się także udział wraz z Zespołem Obrzędowym „Futomianie” w XII Ogólnopolskim Konkursie Tradycyjnego Tańca Ludowego w Rzeszowie. W tym samym roku kierownik kapeli Antoni Sowa został uhonorowany nagrodą Wojewody Rzeszowskiego.

Rok 1998 to kolejna długa lista występów, m. in. udział w II Polonijnym Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Dąbrowie Tarnowskiej. We wrześniu tego samego roku kapela wzięła udział w nagraniu programu telewizyjnego, który został wyemitowany przez TV Rzeszów w dwóch odcinkach z cyklu „Spotkania z folklorem”. Jesienią tego samego roku ukazała się ich pierwsza kaseta audio.

Lata późniejsze były równie pracowite dla kapeli, co jednak przedkładało się na liczne jej osiągnięcia. Koncertowali w całej Polsce. Stawali w szranki z międzynarodowymi wykonawcami, a kolekcja ich nagrań sukcesywnie się powiększała.

Obecny skład Kapeli wygląda następująco: Bronisław Ciura - kierownik artystyczny, klarnet, Stanisław Pecka – kierownik organizacyjny, bas, Anna Rząsa – śpiew, Jerzy Panek – śpiew, Marek Kruczek – cymbały, Zbigniew Dudek – sekund, Mieczysław Rybka – skrzypce, Mariusz Sobkowicz – klarnet.

Kapela Ludowa z Futomy ma na swoim koncie liczne nagrody i wyróżnienia.

Futomianie z Futomy

Zespół Obrzędowy „Futomianie” powstał w 1981 r. Założyła go, wykorzystując ludowe przyspiewki, pieśni, zwyczaje i obrzędy zapamiętane ze swojej młodości, mieszkanka Futomy Aniela Wielgos, która w 1996 r. została uhonorowana prestiżową nagrodą imienia Franciszka Kotuli, a w 2003 r. nagrodą Zarządu Województwa Podkarpackiego za całokształt działalności.

W ciągu wielu lat swojego istnienia zespół „Futomianie” opracował liczne widowiska obrzędowe m.in.: „Wieńcowiny”, „Chrzcziny”, „Swaszczyzny”, „Kolędniczy w Futomie”, „Wigilia”, „Pieczenie chleba”, „Przędzenie lnu i konopi”, „Wieszanie barszczu” i wiele innych.

W swoim repertuarze posiadają także szereg tańców regionalnych, które często są już zapomniane, nawet przez starszych mieszkańców gminy. Zespół wielokrotnie występował w wojewódzkich, międzywojewódzkich i ogólnopolskich przeglądach, konkursach, zdobywając nagrody i wyróżnienia. Artyści – amatorzy z Futomy brali udział m. in. W kręceniu filmu fabularnego pt. „Popielec”, gdzie prezentowali sceny z tradycyjnego, wiejskiego wesela.

W 1987 r. zespół wystąpił w Sali Kongresowej w Warszawie podczas Międzynarodowego Kongresu Pszczelarskiego „Apimondia 87”, rok później gościła w Hamburgu na zaproszenie Towarzystwa Niemiecko-Polskiego.

W ciągu wielu lat pracy wykształcił się typ zespołu wielofunkcyjnego, kultywującego tradycje pieśni ludowej oraz autentycznego tańca, a jednocześnie posiadającego w swym repertuarze liczne widowiska obrzędowe. Zespół Obrzędowy „Futomianie” skupia przede wszystkim ludzi starszych, których z biegiem lat jest coraz mniej.

Od wielu lat zespół ludowy oraz jedna z najlepszych na Podkarpaciu ludowa kapela FUTOMIANIE działają pod patronatem Gminnego Ośrodka Kultury w Błazowej. W programie z cyklu SPOTKANIE Z FOLKLOREM kapela wykonała kilka pastorałek w starej wiejskiej chałupie, aby podtrzymać klimat dawnego, wiejskiego kołędowania i przygotowywania się do Świąt Bożego Narodzenia. Materiał dźwiękowy znajduje się na nagranej własnym kosztem przez Futomian płycie CD.

„Futomianie” poprzez swoje artystyczne dokonania przyczyniają się do propagowania piękna ludowej kultury i tradycji naszego regionu. Zespół może się poszczycić folklorem czystym i nieskażonym, który nie wymaga szkolenia i konsultacji.

Swoją działalnością mogą poszczycić się również działające w gminie Błazowa Koła Gospodyń Wiejskich, które swoją obecnością uświetniają ważne imprezy plenerowe i biorą udział w licznych konkursach o zasięgu powiatowym, wojewódzkim i ogólnopolskim.

Gminny Ośrodek Kultury w Błazowej jest inicjatorem i organizatorem cyklicznych imprez plenerowych, których celem jest przekazanie młodym pokoleniom tradycji związanych z życiem codziennym dawnej wsi.

Co roku organizowane są tutaj:

- ✓ Konkurs pn. „Najładniejsza pisanka wielkanocna”;
- ✓ Starych Potraw Smak i Urok oraz Wojewódzkie Spotkanie Kapel Ludowych;
- ✓ Jarmark Błazowski, Międzypowiatowa Parada Orkiestr Dętych;
- ✓ Dni Futomy;
- ✓ Gminne Święto Plonów.

5. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Analiza szans i zagrożeń oraz mocnych i słabych stron wynikająca z oceny stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony oraz realizowanej przez gminę Błazowa polityki rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego przedstawia się następująco:

Mocne strony:

- uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w planowaniu przestrzennym oraz w programach prorozwojowych Gminy;
- wysoka aktywność mieszkańców w zakresie kultury;
- wysokie kompetencje władz i administracji samorządowej;
- walory krajobrazowe i przestrzenne Gminy;
- działające na terenie Gminy stowarzyszenia i koła gospodyń wiejskich kultywujące rodzimą tradycję i obrzędowość.

Słabe strony:

- mała ilość obiektów wpisanych do rejestru wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- zły stan zachowania niektórych obiektów zabytkowych i związane z tym małe możliwości właścicieli z uzyskaniem środków finansowych na remont tych obiektów;
- brak inwestorów zewnętrznych zainteresowanych rewitalizacją istniejących obiektów zabytkowych;
- niedostateczna edukacja o wartościach dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców;
- niewystarczające dofinansowanie do projektów dotyczących remontów, konserwacji zabytków, w tym dla prywatnych właścicieli;
- brak lub niska wiedza o prawnych zobowiązaniach właścicieli do należytego utrzymania obiektów historycznych;
- zanikanie tradycyjnej sztuki budowlanej i form budowlanych oraz zanik stosowania tradycyjnych materiałów.

Szanse:

- rozwój współczesnej sztuki ludowej opartej na tradycji, podtrzymanie obrzędowości ludowej;
- korzystne tendencje i prognozy w zakresie rozwoju turystyki kulturowej;
- wykorzystanie znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu promocji gminy Błażowa;
- stworzenie warunków do wykorzystania zasobu dziedzictwa materialnego na potrzeby funkcji kulturalnych i edukacyjnych;
- rozszerzenie współpracy międzyregionalnej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
- wysoka aktywność i doświadczenie władz i administracji samorządowej w pozyskiwaniu środków pozabudżetowych;
- pozytywna rola Kościoła w dziedzinie ochrony zabytków;
- aktywny udział stowarzyszeń i instytucji kultury w kultywowaniu i zachowaniu lokalnego dziedzictwa.

Zagrożenia:

- dewaloryzacja krajobrazu kulturowego, szczególnie tradycyjnego osadnictwa wiejskiego przez niekontrolowany proces wprowadzania nowej zabudowy lub wymianę starej na nową o obcych formach, odkształceniach;
- postępująca degradacja obiektów zabytkowych wskutek nadmiernej eksploatacji oraz niedostosowania sposobu użytkowania do charakteru zabytku;
- ekspansja inwestycyjna w historyczne układy urbanistyczne wsi;
- brak odpowiednich przepisów pobudzających sponsorowanie kultury i ochrony zabytków;
- traktowanie konieczności ochrony dziedzictwa kulturowego jako problemu konfliktogenego i ograniczającego swobodę dysponowania własnością prywatną i publiczną;
- niewystarczająca współpraca państwa i samorządu terytorialnego na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego dla rozwoju lokalnego.

6. *Założenia programowe: priorytety, kierunki działań i zadania*

Priorytety wyznaczone w programie wynikają zarówno z wymagań ustawowych, jak również podporządkowane są głównemu celowi działań samorządu, jakim jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju Gminy, prowadzącego do poprawy jakości życia lokalnej społeczności. Podporządkowane jest temu planowanie strategiczne gminy, które łączy problematykę społeczną, gospodarczą i przestrzenną.

Priorytet I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy

Kierunek działań: Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Zadania: Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy.

Pomoc właścicielom obiektów zabytkowych w pozyskaniu środków zewnętrznych na odnowę zabytków.

Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą.

Priorytet II. Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Błażowa

Kierunek działań: Rozszerzenie zasobu – aktualizacja i uzupełnienie Gminnej Ewidencji Zabytków.

Zadania: Dokonanie przeglądu zasobów wpisanych do Gminnej Ewidencji na terenie całej Gminy z udziałem sołtysów i radnych.

Rozpoznanie i wprowadzenie do Ewidencji zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów.

Określenie stanu technicznego obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji.

Uzupełnienie kart adresowych zabytków w gminnej ewidencji o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną.

Zbieranie informacji, co 2 lata, od właścicieli obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków nt. przeprowadzonych remontów.

Kierunek działań: Inwentaryzacja obiektów małej infrastruktury sakralnej (kapliczki i krzyże przydrożne).

Zadania: Dokonanie przeglądu obiektów w gminie z udziałem sołtysów i radnych. Uzyskanie informacji na temat historii obiektów.

Utworzenie kart adresowych dla zinwentaryzowanych obiektów.

Kierunek działań: zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.

Zadanie: Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych miejscowości w planach zagospodarowania przestrzennego.

Priorytet III Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

Kierunek działań: Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy.

Zadanie: udostępnienie Gminnej Ewidencji Zabytków oraz Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Błażowa na lata 2012-2015 na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Błażowej. Udostępnienie informacji o obiektach zabytkowych na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Błażowej.

Kierunek działań: edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym

Zadanie: Organizowanie konkursów i wystaw promujących dziedzictwo kulturowe Gminy, publikacje w czasopiśmie lokalnym „Kurier Błażowski”, wprowadzenie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć.

7. Instrumenty wdrażania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Instrumentami wdrażania *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami* dysponują wszystkie podmioty zobowiązane do działań zapisanych w *Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.

Władze samorządowe mają do dyspozycji liczne instrumenty bezpośredniego i pośredniego oddziaływania, w tym:

- finansowe wspieranie określonych przedsięwzięć – możliwość ujmowania w rocznych budżetach środków finansowych na zagadnienia związane z ochroną zabytków,
- sporządzanie i aktualizowanie planu przestrzennego zagospodarowania gminy,
- inspirowanie działań niezależnych podmiotów społecznych, gospodarczych i politycznych, informowanie środowisk, opinii publicznej, władz państwowych itp. o swoich zamiarach i wpływanie na regionalną politykę kulturalną,
- promowanie pozytywnych działań w ochronie zabytków np. przez fundowanie nagród, nagłaśnianie przez media, przyznawanie dyplomów itp.

Określone w *Programie* zadania winny być także wdrażane przez Samorząd Gminy na drodze realizowania ustawowych obowiązków, m.in. poprzez:

- planowanie w rocznych budżetach jednostek samorządu terytorialnego środków finansowych na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami,
- opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i ujęcia w nich zagadnień dotyczących ochrony zabytków,
- stymulowanie działań właścicieli obiektów zabytkowych do ich utrzymywania w należytym stanie,

- inspirowanie działań niezależnych podmiotów (instytucje, stowarzyszenia, osoby prawne i fizyczne) na rzecz zagospodarowania zabytków, ich promocji i popularyzacji.

Zakłada się, że zadania określone w Programie opieki nad zabytkami dla gminy i miasta Błażowa będą realizowane w wyniku następujących działań:

1. wspólne działanie władz samorządowych z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz z: właścicielami i posiadaczami obiektów, diecezjami, organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi;
2. działania własne władz samorządowych:
 - a) prawne – np. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, powoływanie parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów, które winny być objęte ochroną;
 - b) finansowe – należyte utrzymywanie, wykonywanie remontów i prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy oraz dotacje, system ulg finansowych, nagrody, zachęty dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;
 - c) programowe – realizacja projektów i programów regionalnych,
 - d) inne – działania stymulujące, promocyjne, edukacyjne itp.

8. *Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Miasta i Gminy Błażowa*

Gminny Program Opieki Nad Zabytkami jest zbiorem wytycznych dla gminy, taktowanej jako terytorium administracyjne, a nie wyłącznie dla władz samorządowych. W związku z powyższym źródła finansowania programu nie odnoszą się wyłącznie do środków będących w posiadaniu samorządu. Zakłada się więc, że źródłem finansowania zadań wskazanych do realizacji w Programie, będą:

- środki własne budżetowe Miasta i Gminy Błażowa na realizację zadań własnych;
- dotacje podmiotowe dla instytucji, których organizatorem jest Samorząd Gminy;
- środki znajdujące się w gestii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- dotacje samorządu województwa dla jednostek samorządu terytorialnego innych szczebli na realizację zadań z zakresu kultury i sztuki;
- dotacje, granty, nagrody samorządu województwa dla podmiotów nie zaliczanych do sektora finansów publicznych;
- dochody własne instytucji kultury;
- środki ministra kultury w ramach programu „Promesa Ministra Kultury”;
- zyski z działalności statutowej i gospodarczej;
- odsetki z kont i rachunków bankowych;
- dotacje i fundusze celowe rządowych i pozarządowych programów pomocowych;
- składki i zbiórki publiczne i finansowane ze środków ludności;
- fundusze krajowe i zagraniczne Unii Europejskiej;
- inne środki przewidziane prawem.

Obowiązek dbania o stan zabytków Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na właścicieli i posiadaczy zabytków. Znaczącym wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są także inne źródła dofinansowania, wśród których istotną rolę pełnią środki z budżetu państwa. Są to zarówno środki Generalnego Konserwatora Zabytków, jak i środki Wojewody Podkarpackiego (będące w dyspozycji Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków). W gestii Ministra Kultury znajdują się także środki specjalne, pochodzące z dochodów płynących z gier losowych, przeznaczone m.in. na promowanie i wspieranie działań na rzecz ochrony polskiego dziedzictwa narodowego.

Odnosnie obiektów sakralnych finansowanie prac związanych z remontami i pracami konserwatorskimi pokrywane jest w znacznym stopniu ze środków własnych parafii. W przypadku obiektów sakralnych stosowane jest także dofinansowanie ze środków budżetu państwa. Dodatkową możliwość wsparcia prac przy zabytkach sakralnych daje Fundusz Kościelny (funkcjonujący w ramach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji). Jednym z celów funduszu jest dofinansowywanie remontów i konserwacji obiektów sakralnych o wartości zabytkowej, w tym podstawowe prace zabezpieczające obiekt, a w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej). Fundusz nie finansuje konserwacji ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych.

W przypadku szczególnych projektów można też pozyskać środki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Dotyczy to dofinansowania konserwacji zabytkowych parków wpisanych do

rejestr zabytków oraz dofinansowania publikacji związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Ponadto istnieją także możliwości zdobywania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

Po akcesji Polski do Unii Europejskiej działania w sferze kultury mogą być wspierane w polityce strukturalnej nie tylko poprzez realizację poszczególnych działań w Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego i programach sektorowych, lecz także poprzez znowelizowane Inicjatywy Wspólnotowe INTERREG III. Najważniejszym źródłem finansowania projektów kulturalnych jest Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. Program podzielony jest na 3 priorytety:

1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów;
2. Rozwój zasobów ludzkich;
3. Rozwój lokalny.

W priorytecie 1 Programu wyróżnione są trzy działania, które umożliwiają finansowanie inwestycji infrastrukturalnych w sektorze kultury. Są to działania:

- 1.3. Regionalna infrastruktura społeczna;
- 1.4. Rozwój turystyki i kultury;
- 1.5. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego.

Możliwość pozyskania środków na projekty kulturalne została także zagwarantowana w priorytecie 3 programu, w następujących działaniach:

- 3.1. Obszary wiejskie
- 3.2. Obszary restrukturyzowane
- 3.3. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich, powojennych i przemysłowych. Beneficjentami wszystkich ww. działań mogą być jednostki samorządu terytorialnego.

Działania umożliwiające realizację projektów z zakresu kultury zagwarantowane zostały także w Sektorowym Programie Operacyjnym restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich. W projektach realizowanych w ramach tego programu koszt maksymalny jest znacznie niższy niż w ZPORR, a ich zakres i tematyka wydaje się być bardzo istotna z punktu widzenia realizacji zadań wyszczególnionych w niniejszym Programie. W ramach ww. Sektorowego Programu przewiduje się następujące działania:

- 2.3. Odnowa wsi oraz zachowanie i odnowa dziedzictwa kulturowego

Istotnym elementem tego działania jest pobudzanie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju i promocji wartości związanych z miejscową specyfiką społeczną, kulturową i przyrodniczą. Pomocą finansową mogą być m.in. objęte koszty dotyczące:

- rewitalizacji obiektów zabytkowych użytkowanych na cele publiczne oraz remontu lub konserwacji lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci;
- zakupu i remontu nieużytkowanych obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa wiejskiego regionu, ich adaptacji na cele publiczne;
- projekty związane z kultywowaniem tradycji społeczności lokalnych oraz tradycyjnych zawodów;
- prac i nadzoru architektów, konserwatorów zabytków (przy remoncie obiektów zabytkowych) i inżynierów nad realizowanymi w ramach programu pracami inwestycyjnymi i konserwatorskimi.

Beneficjentami pomocy są samorządy gmin lub instytucje, dla których organem założycielskim jest samorząd terytorialny.

- 2.4. Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów

Działanie to ma m.in. sprzyjać zmianie struktury zagospodarowania gospodarstw rolnych, tworzeniu alternatywnych źródeł dochodów, sprzyjać zachowaniu zasobów przyrodniczych i kulturowych wsi. Projekty dotyczą inwestycji realizowanych w związku z uruchomieniem bądź rozwojem m.in.: agroturystyki, edukacji przyrodniczej oraz promocji tradycji i dziedzictwa kulturowego wsi, rzemiosła i rękodzieła.

Beneficjenci to przede wszystkim właściciele lub posiadacze gospodarstw oraz osoby prawne, których celem statutowym jest działanie w rolnictwie, a w przypadku realizacji projektu dotyczącego wprowadzenia rękodzielnictwa i rzemiosła także domownicy rolnika.

Fundusze unijne mogą być także pozyskiwane w ramach Programu INTERREG IIIA Polska-Białoruś-Ukraina (współpraca przygraniczna w dziedzinie kultury), Programu Kultura 2000, Norweskiego Mechanizmu Finansowego i in.

Dotacje udzielane z programów pomocowych Unii Europejskiej

Głównym programem umożliwiającym pozyskanie środków finansowych na ochronę zabytków jest „Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013”.

Beneficjentami pomocy mogą być jednostki samorządu terytorialnego, państwowe i samorządowe instytucje kultury, archiwa państwowe, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe.

ANEKSY

Aneks nr 1 Wykaz zabytków architektury i budownictwa miasta i gminy Błażowa znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków

Aneks nr 2 Wykaz stanowisk archeologicznych miasta i gminy Błażowa znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków

Aneks nr 1.

4. EWIDENCJA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

4.1. MIASTA I GMINY BŁAŻOWA

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Materiał	Datowanie	Właściciel	Rejestr zabytków	Uwagi	Nr karty w GEZ
1.	.1.1 BIAŁKA	Układ urbanistyczny			1429 r. – XIX				2
2.	BIAŁKA	Kapliczka	obok domu nr 220 (d. nr 25)	mur.	1880 r.				1
3.	BIAŁKA	Kapliczka	obok domu nr 228 (d. nr 167)	mur.	XIX/XX w.				3
4.	BIAŁKA przys. Podlas	Kapliczka		mur.	1906 r.			remont	4
5.	BIAŁKA przys. Podlas	Kapliczka	przy granicy z. Wołą Kąkolowską (obok domu nr 97)	mur.	ok. 1930 r.			odnowiona	5
6.	BIAŁKA	Dom	nr 10 (d. nr 7)	drewn.	I. 20 XX w.	Kazimierz Kołodziej		Nie użytkowany	6
7.	BIAŁKA	Dom	nr 45 (d. nr 36)	drewn.	pocz. XX w.	Tomasz Paściak			7
8.	BIAŁKA	Dom	nr 44 (d. nr 37)	drewn.	1905 r.	Antoni Bator			8
9.	BIAŁKA	Dom	nr 48 (d. nr 38)	drewn.	1908 r.	Jolanta Paściak		zmiana dachu, nie użytkowany	9
10.	BIAŁKA	Dom	nr 77 (d. nr 62)	drewn.	pocz. XX w.	Jolanta Pociask			10
11.	BIAŁKA	Dom	nr 203 (d. nr 153)	drewn.	pocz. XX w.	Jan Salamon		Przeznaczony do rozbioru	11
12.	.1.2 BŁAŻOWA	Układ urbanistyczny			XVIII – po 1911			wkomponowany w układ przestrzenny wsi średniowiecznej XIV w.	354
13.	BŁAŻOWA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Marcina - kościół		mur.	1896 - 1900 r.	Parafia Rzymsko – Katolicka w Błażowej	A – 109 z dnia 17.12. 2004	arch. Jan Sas - Zubrzycki, remont. 1907, 1965 r.	176
14.	BŁAŻOWA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Marcina - wikarówka	ul. Armii Krajowej 1	mur.	1907 r.	Parafia Rzymsko – Katolicka w Błażowej		ob. plebania	177
15.	BŁAŻOWA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Marcina - krzyż na kam. cokole		żel.	k. XIX w.	Parafia Rzymsko – Katolicka w Błażowej			178
16.	BŁAŻOWA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Marcina - starodrzew				Parafia Rzymsko – Katolicka w Błażowej			179
17.	BŁAŻOWA	Kaplica na starym cmentarzu		mur.	1904 r.		A-108 z dnia 17.12. 2004	wg miejscowych przekazów proj. arch. Jan Sas – Zubrzycki	180
18.	BŁAŻOWA	Kapliczka	ul. Lutaka 6	mur.	1927 r.			w otoczeniu 2 lip. fund. i bud. Józef Rybka	333
19.	BŁAŻOWA	Kapliczka	ul. Rieczna 3	mur.	pocz. XX w.	Adam Wilk			324
20.	BŁAŻOWA	Krzyż	ul. Armii Krajowej	żel.	pocz. XX w.				181
21.	BŁAŻOWA	Pomnik Władysława Jagiełły	Rynek	kam.	ok. 1910 r.				182
22.	BŁAŻOWA	Szkoła ob. Internat	ul. Armii Krajowej	mur.	1910 r.				183
23.	BŁAŻOWA	Szkoła tkacka ob. dom	ul. Lutaka 3	drewn.	ok. 1870 r.	Janina Bogusz		wraz z tkalnią i starodrzewiem, remontowana	331
24.	BŁAŻOWA	Szpital ubogich	ul. Armii Krajowej 8	drewn.	ok. 1880 r.			fund. ks. B. Markiewicz, remontowany	184
25.	BŁAŻOWA	Dawny Zajazd	ul. 3 Maja 2	mur.	przed 1851 r.			zap. przebud. po 1907 r., wielokrotnie remontowany, ostatnio 1998 r.	326

26.	BŁĄŻOWA	Zespół dworski - dwór	ul. Myśliwska 16	mur.	XVIII/XIX w.		A - 927 31.05. 1975	remont. 2 poł. XIX w przebud. 1978 r. obiekt posiada kartę ewidencyjną	185
27.	BŁĄŻOWA	Zespół dworski - park			XVIII/XIX w.	Urząd Gminy w Błażowej		przekształcony 3 ćw. XIX w.	186
28.	BŁĄŻOWA	Zespół dworski - stawy			XIX	Urząd Gminy w Błażowej			187
29.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. Armii Krajowej 4	drewn.	przed 1918	Stefania Wania			188
30.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. Jagiellońska nr 2	mur.	I. 20 XX w.	Kosiorowski			189
31.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. Jagiellońska nr 4	mur.	I. 20 XX w.	Krzysztof Bober			190
32.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. Jagiellońska nr 6	mur.	I. 20 XX w.	Agata i Artur Leniart			191
33.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. Jagiellońska nr 14	mur.	ok. 1936 r.				192
34.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. Kręta nr 1	drewn.	pocz. XX w.	P. Kustra			193
35.	BŁĄŻOWA	Zespół 6 piwnic	ul. Kręta	mur. - ziem.	4 ćw. XIX w.				194
36.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. Kwiatkowskiego 1	drewn.	po 1910 r.			Nie użytkowany	329
37.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. Lutaka nr 6	drewn.	I. 30 XX w.	Roman Rybka			332
38.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. Lutaka nr 9a	mur.	ok. 1910 r.	Andrzej Wencel Irena Fudała			330
39.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. Lutaka nr 18	drewn.	1936 r.				334
40.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 1	mur.	przed 1851 r.	Wspólnota mieszkaniowa		przebud. po 1907 r., remontowany	195
41.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 3	mur.	ok. 1910 r.	Kazimierz Odój			196
42.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 4	mur.	po 1907 r.	Bank Spółdzielczy w Błażowej			197
43.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 5	mur.	ok. 1920 r.	Marta Olech			198
44.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 7	mur.	ok. 1910 r.	Danuta i Andrzej Mazur			199
45.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 8	mur.	po 1911 r.	ob. Posterunek Policji			200
46.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 9	mur.	ok. 1910 r.	Poczta Polska			201
47.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 10	mur.	po 1910 r.				202
48.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 11	mur.	ok. 1910 r.				203
49.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 12	mur.	po 1907 r.				204
50.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 14	mur.	po 1907 r.				205
51.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 16	mur.	po 1907 r.				206
52.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 17	mur.	ok. 1910 r.			Nie użytkowany	207
53.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 22	mur.	po 1907 r.				208
54.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 23	mur.	po 1907 r.				209
55.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 24	mur.	po 1907 r.	M-GBP w Błażowej			210
56.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 32	mur.	po 1911 r.	J. Kocaj, K. Pociask			211
57.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 33	mur.	po 1911 r.				212
58.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 34	mur.	ok. 1907 r.				213
59.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 35	mur.	po 1911 r.	Gospodarka Komunalna			214
60.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 36	mur.	ok. 1911 r.				215
61.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 38	mur.	po 1907 r.				216
62.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 40	mur.	ok. 1911 r.				217
63.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 41	mur.	po 1911 r.				218
64.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 42	mur.	ok. 1907 r.				219
65.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 44	mur.	ok. 1907 r.				220
66.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 46	mur.	ok. 1911 r.				221
67.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 47	mur.	ok. 1910 r.				222
68.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 49	mur.	ok. 1910 r.				223
69.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 51	mur.	po 1907 r.			Remont 2001	224
70.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 52	drewn.	ok. 1930 r.				
71.	BŁĄŻOWA	Karczma z kapliczką i elewacją frontowej	ul. 3 Maja	drewn.	k. XIX w.			nast. sklep, obecnie nie użytkowany, remont	138
72.	BŁĄŻOWA	Zespół młyn z domem	ul. Młynarska 1	mur.	po 1910 r.	Marcin Osmyk			225
73.	BŁĄŻOWA	Zespół młyna - domek letni	ul. Młynarska 1	drewn.	ok. 1925 r.	Irmira i Marcin Osmyk			226
74.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. Polna 7	drewn.	ok. 1920 r.			remont. 1988 r.	227
75.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. Pułaskiego 3	drewn.	ok. 1920 r.	Joanna Szyński		d. ul. Polna 2	234
76.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. Pułaskiego 9	drewn.	ok. 1910 r.	Jan Dymek			228
77.	BŁĄŻOWA	Dom	ul. Piłsudskiego nr 1	mur.	ok. 1910 r.	Stanisław Kiszka			229
78.	BŁĄŻOWA		ul. Piłsudskiego nr 3	mur.	ok. 1910 r.	Zofia Staniszevska			230

79.	BLĄZOWA	Dom / po II wojnie św. szpital	ul. Piłsudskiego nr 2 (d. Nr 4)	mur.	przed 1852 r.	Sławomir Pucek		zap. remont po 1907 całkowita przebudowa z zatraceniem cech stylowych 1997 – 1998 r.	231
80.	BLĄZOWA	Dom	ul. Piłsudskiego nr 5	mur.	ok. 1910 r.	Antonina Karnas			232
81.	BLĄZOWA	Dom	ul. Piłsudskiego nr 7	mur.	ok. 1910 r.	Józefa Gagat			233
82.	BLĄZOWA	Dom	Pl. Wolności (Rynek) nr 2	mur.	1907 - 1911 r.				235
83.	BLĄZOWA	Dom	Pl. Wolności (Rynek) nr 3	mur.	1907 - 1911 r.				236
84.	BLĄZOWA	Dom	Pl. Wolności (Rynek) nr 4	mur.	1907 - 1911 r.				237
85.	BLĄZOWA		Pl. Wolności (Rynek) nr 5	mur.	1907 - 1911 r.			W części nadbudowany	238
86.	BLĄZOWA	Cmentarz stary			1 poł. XIX w.		A-108 17.12. 2004	ze starodrzewiem, obecnie nieczynny	239
87.	BLĄZOWA	Cmentarz parafialny			przed 1851 r.			z drewnianą kostnicą i starodrzewiem, powiększony	335
88.	BLĄZOWA	Cmentarz żydowski - kirkut			po poł. XVIII			w przysiółku Stanik	328
89.	BLĄZOWA DOLNA	Układ przestrzenny			przed 1412 – XIX w.			do 1970 r. integralna część z miastem Błazowa i wsią Błazowa Górna	355
90.	BLĄZOWA DOLNA przys. Walantówka	Kaplica	za domem nr 14	mur.	zap. po 1862 r.	Adela Szczygieł		fund. Tomasz Szczygieł, w otoczeniu drzew	156
91.	BLĄZOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 108	mur.	1928 r.	Jerzy Bęben		fund. Franciszka i Katarzyny Bęben	157
92.	BLĄZOWA DOLNA	Kapliczka	naprzeciw szkoły	mur.	ok. 1920 r.			przy mostku obok domu nr 194	158
93.	BLĄZOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 519	mur.	l. 20 XX w.				
94.	BLĄZOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 529	mur.	pocz. XX w.	Józef Pleśniak			159
95.	BLĄZOWA DOLNA przys. Mokluczka	Kapliczka	obok domu nr 611	mur.	l. 20 XX w.	Jan Nahirny			160
96.	BLĄZOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 175	mur.	1938 r.	Jan Rabczak			161
97.	BLĄZOWA DOLNA przys. Staniki	Kapliczka		mur.	pocz. XX w.	Janina Synoś		fund. Bator	133
98.	BLĄZOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 525	km.	kon. XIX w.	Adela Rabczak			167
99.	BLĄZOWA DOLNA	Krzyż	naprzeciw domu nr 147	kam.	1862 r.			fund. Tomasz Szczygieł i jego żona z Kąkolówki	162
100.	BLĄZOWA DOLNA	Karczma		mur.	ok. poł. XIX w.			przebud., nie użytkowany	163
101.	BLĄZOWA DOLNA	Mleczarnia		Cag.	ok. 1920 r.			obok młyna	168
102.	BLĄZOWA DOLNA	Dom	nr 383	drewn.	4 ćw. XIX w.	K. Jamróz		przebud. dachu 1988, nie użytkowany	164
103.	BLĄZOWA DOLNA	Dom	nr 384 (d. nr 215)	drewn.	ok. poł. XIX w.	Stefania i Władysław Bęben		Nie użytkowany	165
104.	BLĄZOWA DOLNA	Zespół gospodarczy - młyn parowy	Obok mleczarni	mur.	ok. 1920 r.	Dymek		obecnie elektryczny, remont 1995 r., nie użytkowany	166
105.	BLĄZOWA GÓRNA	układ przestrzenny wsi			przed 1412 r. – XIX w.			do 1970 r. integralna część z miastem	
106.	BLĄZOWA GÓRNA przys. Wilczak Błazowski	Kaplica		mur.	zap. pocz. XX			rozbud. 1988 r.	132
107.	BLĄZOWA GÓRNA przys. Stanik	Kapliczka	obok domu nr 25	mur.	pocz. XX w.	Janina Synoś		Fund. Bator	133
108.	BLĄZOWA GÓRNA	Kapliczka	obok domu nr 128	mur.	l. 20 XX w.	Konstanty Bartoń			134
109.	BLĄZOWA GÓRNA	Kapliczka	w pobliżu domu nr 168	mur.	k. XIX w.				135
110.	BLĄZOWA GÓRNA	Kapliczka	obok domu nr 251	mur.	k. XIX w.	Henryk Graboś		Wzniesiona przez Filipa Grabosia	136
111.	BLĄZOWA GÓRNA	Kapliczka	obok domu nr 275 (d. nr 150)	mur.	przed 1851 r.	Jan Rybka			137
112.	BLĄZOWA GÓRNA	Kapliczka	na przeciw domu nr 291	drewn.	pocz. XX w.	Tadeusz i Teresa Pleśniak			150
113.	BLĄZOWA GÓRNA	Kapliczka		cegl.	ok. 1910 r.	Tadeusz Wielgos		Przy dawnej ścieżce, przy rzece, z Błazowej do Kąkolówki	151
114.	BLĄZOWA GÓRNA	Kapliczka szafkowa		drewn.	l. 20 XX w.			Przy drodze z Błazowej do Kąkolówki Folwark zw. „Mały Gościniec”	154
115.	BLĄZOWA GÓRNA	Kapliczka szafkowa		drewn.	l. 20 XX w.			Na akacji przy drodze z Błazowej do Kąkolówki Folwark zw. „Mały Gościniec”	155
116.	BLĄZOWA GÓRNA	Krzyż		drewn.	pocz. XX w.			Przy drodze na Wilczak	327
117.	BLĄZOWA GÓRNA	Zagroda - dom	nr 212 (d. nr 116)	drewn.	1910 r.	Wojciech Wielgos		zmiana strzechy na eteryt l. 60 XX w.	139
118.	BLĄZOWA GÓRNA	- stajnia z stodołą	nr 212 (d. nr 116)	drewn.	l. 20 XIX w.	Wojciech Wielgos		zmiana dachówki na blachę w cz. pld. 2001	140
119.	BLĄZOWA GÓRNA	Stodoła	nr 214	drewn.	l. 30 XX w.	Bolesław i Antonina Cieśla			149
120.	BLĄZOWA GÓRNA	Dom	nr 113	drewn.	pocz. XX w.	Halina Kolodziej		obecnie nie użytkowany	141
121.	BLĄZOWA GÓRNA	Dom	nr 115	drewn.	1881 r.	Eugeniusz Bąk		zmienione pokrycie dachu	142
122.	BLĄZOWA GÓRNA	Dom	nr 129	drewn.	l. 20 XX w.	Konstancja Pleśniak			153
123.	BLĄZOWA GÓRNA	Dom	nr 134 (d. nr 78)	drewn.	ok. 1910 r.	Helena Kwaśków		Zmienione pokrycie dachu	143

124.	BLĄZOWA GÓRNA	Dom	nr 156 (d. nr 92)	drewn.	1860 r.	Andrzej Kocój		remont 1980 r., zmienione pokrycie dachu	144
125.	BLĄZOWA GÓRNA	Dom	nr 192 (d. nr 113)	drewn.	pocz. XIX w.	Anna Kocój			
126.	BLĄZOWA GÓRNA	Stara szkoła, ob. funkcja mieszkalna	nr 251	drewn.	l. 40 XX w.	Urząd Gminy		obecnie użytkowany przez Janinę Pałac	152
127.	BLĄZOWA GÓRNA	Dom	nr 286 (d. nr 143)	drewn.	4 ćw. XIX w.	Józef Sobczyk		Nie użytkowany	146
128.	BLĄZOWA GÓRNA	Dom	nr 282	drewn.	4 ćw. XIX w.	Stanisław Wilk		zmieniony dach	147
129.	BLĄZOWA GÓRNA	Dom	nr 306 (d. nr 157)	drewn.	1931 r.	Zdzisław i Marianna Kośmider		Nie użytkowany, wzniesiony przez Franciszka Batora	148
130.	BLĄZOWA GÓRNA	Dom	Nr 798	drewn.	pocz XX w.	Anna Kocój		W 2001 r. pokryty blachą	145
131.	.1.3 FUTOMA	układ przestrzenny wsi			1436 r. – XIX				357
132.	FUTOMA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Leonarda, Walentego, Michała Anioła - kościół		mur.	1910 - 1921	Parafia Rzymsko - Katolicka w Futomie	A – 136 23.12. 2005	proj. Stanisław Majerski z Przemyśla	108
133.	FUTOMA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Leonarda, Walentego, Michała Anioła - plebania		drewn.	1911 - 1912 r.	Parafia Rzymsko - Katolicka w Futomie		zap. proj. Stanisława Majerskiego z Przemyśla	109
134.	FUTOMA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Leonarda, Walentego, Michała Anioła - relikty stawu				Parafia Rzymsko - Katolicka w Futomie			110
135.	FUTOMA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Leonarda, Walentego, Michała Anioła - starodrzew				Parafia Rzymsko - Katolicka w Futomie			111
136.	FUTOMA	Kapliczka z ogródkiem	w części wsi zw. Dyraki	mur.	1910 r.			fund. Wawrzyniec i Anna Sienkowie	112
137.	FUTOMA	Kapliczka	na tzw. „Barańcu”	mur.	pocz. XX w.	Marek Kustra			113
138.	FUTOMA	Kapliczka	przy lesie „Dyraki”, na granicy z Piątkową	mur.	ok. 1925 r.			pierwotnie z figurą Św. Antoniego, fund. Józef Drewniak z Rodziną	114
139.	FUTOMA	Kapliczka	obok domu nr 272	mur.	ok. 1920 r.	Elżbieta Łach		w części wsi zw. „Szajerówka”, fund. żona Walentego Maciołka	115
140.	FUTOMA	Kapliczka	naprzeciw domu nr 29	mur.	1 poł. XIX w.	Aleksander Ignarski		przy starej drodze do kościoła, fund. Wojciech Dziepak	89
141.	FUTOMA	Kapliczka	Obok domu nr 200, koło mleczarni	mur.	l. 20 XX w.	Helena Mazur		fundowana przez Antoniego Drewniaka	124
142.	FUTOMA	Kapliczka	naprzeciw domu nr 230	mur.	pocz. XX w.	Paweł Maciołek		odbud. na wzór pierwotnej, zniszczonej i przeniesiona z nad potoku w 1965 r.	116
143.	FUTOMA	Kapliczka	w pobliżu domu nr 484	mur.	pocz. XX w.	Waldemar Rząsa			117
144.	FUTOMA	Kapliczka słupowa		mur.	pocz. XX w.	Zygmunt Kustra			118
145.	FUTOMA	Kapliczka szafkowa	na gruszy	drewn.	zap. l. 30 XX w.	Stanisław Mierzwa		zap. wyk. Leonard Rząsa	119
146.	FUTOMA	Kapliczka		mur.	1 poł. XIX w.	Aleksander Ignarski		przy starej drodze do kościoła, fund. Wojciech Dziepak	121
147.	FUTOMA	Kapliczka	obok domu nr 614, przy drodze do Łęgu	cegl.	1930 r.	Zbigniew Wyskiel		Fund. Władysław Wyskiel	95
148.	FUTOMA	Kapliczka	obok domu nr 660	mur.	1913 - 1915 r.	Edward Kruczek			90
149.	FUTOMA	Kapliczka	w polach na tzw. „Działach”	mur.	pocz. XX w.			Wybudowana przez Kazimierza Rybkę, odbud. ok. 1950 r.	91
150.	FUTOMA	Kapliczka słupowa I	przy tzw. „Piekielnej Drodze” z Błazowej do Ujazdów	mur.	1910 r.			w otoczeniu drzew, fund. Jan Legieć	92
151.	FUTOMA	Kapliczka słupowa II	przy tzw. „Piekielnej Drodze”	mur.	ok. 1920 r.			w otoczeniu drzew	79
152.	FUTOMA przys. Mójka	Kapliczka	Obok domu 389	mur.	ok. 1950 r.	Ryszard Ciągło		fund. w miejscu zastrzażenia człowieka	93
153.	FUTOMA	Figura Św. Wojciecha	w pobliżu kościoła	kam.	1912 r.	Józef Rybka		fund. Wojciech Panek	94
154.	FUTOMA	Figura Serca Pana Jezusa	przy głównej drodze, w pobliżu kościoła	kam.	1919 r.			fund. Wawrzyniec i Anna Sienkowie	123
155.	FUTOMA	Figura Chrystusa Zmartwychwstałego	na końcu wsi, przy drodze do Ulanicy	kam.	ok. 1908 r.	Janina Kustra			96
156.	FUTOMA	Kapliczka	Przysiółek Karpaty	mur.	k. XIX w.	Zofia Pleśniak		fundowana przez Marię Twardy	125
157.	FUTOMA	Rządówka	ob. dom nr	drewn.	pocz. XX w.			przebud. l. 30 XX w.	
158.	FUTOMA	Karczma	ob. dom nr 121	mur.	ok. 1910 r.	Stanisław Pępek		remontowana	97
159.	FUTOMA	Mleczarnia	Nr 170	mur.	1937 r.			przebud.	98
160.	FUTOMA	Zagroda - dom	nr 184 ob. 348	drewn.	1921 r.	Kazimiera Pocałun			99
161.	FUTOMA	- stajnia	nr 184 ob. 348	drewn.	1921 r.	Emilia Rabczak			100
162.	FUTOMA	Zagroda – dom	nr 205	drewn.	pocz. XX w.	Konstanty Drewniak		Nie użytkowany	358

163.	FUTOMA	- stajnia	nr 205	drewn.	pocz. XX w.	Konstanty Drewniak		Nie użytkowana	359
164.	FUTOMA	Zagroda - dom	nr 283 ob. 285	drewn.	1904 r..	Kazimiera Pocałun			102
165.	FUTOMA	- stajnia	nr 283 ob. 285	drewn.		Kazimiera Pocałun			103
166.	FUTOMA	Zagroda - dom	nr 754	drewn.	1939 r.	Edward Pepek			105
167.	FUTOMA	- stodoła	nr 754	drewn.	1939 r.	Edward Pepek		Nie użytkowany	106
168.	FUTOMA	Dom	nr 163 ob. Nr 167	drewn.	po 1945 r.	Julia Mierzwa		stolarkę wyk. Piotr Szczutko obiekt posiada kartę ewidencyjną	106
169.	FUTOMA	Dom z częścią gospodarczą	nr 294	drewn.	pocz. XX w.	Danuta Rząsa		rodzinny dom rzeźbiarza Antoniego Rząsy	107
170.	FUTOMA	Dom	nr 309 (d. nr 170)	drewn.	1937 r.	Adolf Bęben		obiekt posiada kartę ewidencyjną	127
171.	FUTOMA	Dom	nr 366	drewn.	1924 r.	Józef Dziepak		Zachowana dekoracja snycerska okien	101
172.									
173.	FUTOMA	Dom	nr 681	drewn.-mur.	ok. 1910 r.	Jan Czapla		Nie użytkowany	128
174.	FUTOMA	Cmentarz parafialny „Stary”			pocz. XIX w.			ze starodrzewiem, obecnie nieczynny	129
175.	FUTOMA	Cmentarz parafialny	za kościołem		przed 1851 r.			ze starodrzewiem	130
176.	.1.4 KĄKOŁÓWKA	Układ przestrzenny wsi			1429 r.– XIX w.				82
177.	KĄKOŁÓWKA	Kaplica mszalna	za szkołą	mur.	po 1851 r.			w otoczeniu pomnikowych lip	57
178.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	obok domu nr 79	mur.	ok. 1930 r.				
179.	KĄKOŁÓWKA przys. Nowiny	Kapliczka	obok domu nr 65	mur.	ok. 1920 r.			fund. Józef Bober	58
180.	KĄKOŁÓWKA przys. Nawsie	Kapliczka	przy starej drodze, przy rzece	mur.	ok. 1880 r.				71
181.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka szupowa	naprzeciw domu nr 602	mur.	I. 20 XX w.	L. Cygan			59
182.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	obok domu nr 540	mur.	pocz. XX w.				60
183.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka szupowa	obok cmentarza za rzeką	mur.	I. 20 XX w.				61
184.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	obok domu nr 84	mur.	po 1945 r.	Tadeusz Kulasa			62
185.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka szupowa	za rzeką, obok domu nr 55	mur.	ok. 1945 r.			w pobliżu kapliczki P. Kulasy, fund. Karolina i Tadeusz Plaza	63
186.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	na początku wsi, koło przystanku autobusowego	mur.	pocz. XX w.				64
187.	KĄKOŁÓWKA przys. Wola Kąkolowska	Kapliczka	obok domu P. Groszka nr 349	mur.	pocz. XX w.			w otoczeniu kasztanowca	65
188.	KĄKOŁÓWKA przys. Nowa Wieś	Kapliczka		mur.	4 ćw. XIX w.			w otoczeniu modrzewi	66
189.	KĄKOŁÓWKA	Krzyż	przy drodze do przysiółka Folwark	drewn.	ok. 1930 r.				67
190.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	Przysiółek Kąt lub Ciurok	mur.	pocz. XX w.	Na polu Ferdynanda Czapli			72
191.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	Przysiółek Folwark obok leśniczówki przy „Piekielnej Drodze”	mur.	I. 20 XX w.			fundacja rodziny Drewniaków	74
192.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	przys. Głębokie	mur.	1959 r.			Fundowana przez ks. Władysława Lezuchowskiego z Kustrów	75
193.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	przys. Głębokie obok domu nr 787	mur.	I. 20 XX w.			fundowana przez Jana Brzęka	76
194.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	przys. Nowiny w pobliżu kamieniołomu	mur.	I. 20 XX w.			Wewnątrz figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem	78
195.	KĄKOŁÓWKA	Krzyż	Przy drodze na Wołę Kąkolowską	drewn.	I. 20 XX w.				69
196.	KĄKOŁÓWKA przys. Folwark	Leśniczówka	obok domu nr 447	drewn.	I. 20 XX w.	Józef Sowa		przy „Piekielskiej Drodze”	68
197.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 55	mur.	1848 r.			nieużytkowany	70
198.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 84	drewn.	1944 - 1945 r.	Tadeusz Kulasa		stolarka wyk. Szczutko z Futomy	80
199.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 534	drewn.	1900 r.	Józef Wróbel			81
200.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 541	drewn.	1875 r.	Grzegorz Kucharski		zmiana dachu, nie użytkowany	82
201.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 472	mur.	1930 r.	Bober		ze sklepem i wyszynkiem	84
188.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 628 (d. nr 399)	mur. - drewn.	1880 r. (?)	Florian Mucha	Zmiana pokrycia dachu	kryty strzechą, po śp. Tomaszu Gibale, nie użytkowany	85
202.	KĄKOŁÓWKA przys. Kamieniec	Dom	nr 785	drewn.	1937 r.	Julian Czapla		nie użytkowany	86
203.	KĄKOŁÓWKA przys. Głębokie	Dom	nr 801	drewn.	zap. k. XIX w.	Jan Bała		d. wł. Stanisława Kuc, przebud. po pożarze w 1914 r.	87
204.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 800	drewn.	1909 r.			Dach zmieniony po pożarze w 2003 r. Na płytę bitumiczną	88
205.	.1.5 LECKA	Kaplica mszalna ob. p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa		mur.	1938 r.	Parafia Rzymosko - Katolicka		rozbud. 1980 r.	12

206.	LECKA	Kapliczka	obok domu nr 3	mur.	k. XIX w.	Daniel, Daniel Bator		(d. folwarczna) na miejscu poprzedniej, przebud.	13
207.	LECKA	Kapliczka	obok domu nr 351 (d. nr 264)	mur.	1940 r.	Józef Ślęczka		fund. Magdalena Ślęczka	14
208.	LECKA	Kapliczka	w pobliżu szkoły	mur.	pocz. XX w.	Augustyn Stec			15
209.	LECKA	Kapliczka słupowa	obok domu nr 312	mur.	1874 r.	Alojzy Kałucki		przesunięta na obecne miejsce w 1970 r., fund. Jan Mazur	16
210.	LECKA	Kapliczka Słupowa	obok domu nr 326	mur.	4 ćw. XIX w.			zap. fund. Andrzej Bieszczad, przy transformatorze	17
211.	LECKA	Kapliczka	naprzeciw domu nr 324 (za rzeką)	mur.	l. 30 XX w.	Bronisław Kocur		fund. Szymon Kocur, za rzeką	18
212.	Lecka przys. Łączki	Kapliczka		mur.	pocz. XX w.	Stefan Mazur			19
213.	LECKA	Kapliczka	na granicy z wsią Gwoźnica, na tzw. „Pasiekach”	mur.	pocz. XX w.	Obecnie krzyż z krucyfiksem			22
214.	LECKA	Krzyż	na cmentarzu cholerycznym	drewn.	pocz. XX w.			przy drodze do przys. Wilczak	23
215.	LECKA	Figura Matki Bożej		kam.	l. 30 XX w.			przy ostatnim przystanku	24
216.	LECKA	Krzyż z figurą Pana Jezusa	obok domu nr 363	drewn.		Jan Ślęczka		na miejscu poprzedniego 1990 r.	25
217.	LECKA	Krzyż		drewn.	pocz. XX w.			przy ostatnim przystanku	26
218.	LECKA	Szkoła		mur.	1910 r.			kilkakrotnie rozbudowywana	27
219.	LECKA	Zagroda - dom	nr 160 (d. nr 112)	drewn.	1920 r.	Zofia Stec			28
220.	LECKA	- stodoła	nr 112	drewn.	1930 r.	Zofia Stec			20
221.	LECKA	Zagroda - dom	nr 310	drewn.	1914 r.	Józef Bieszczad			29
222.	LECKA	- stodoła	nr 310	drewn.	ok. 1920 r.	Józef Bieszczad		w ruinie	30
223.	LECKA	Dom	nr 62 (d. nr 43)	drewn.	l. 20 XX w.	Stanisław Ślęczka			31
224.	LECKA		nr 98	drewn. z dobudowaną cz. murowaną	1930 r.	Franciszek Bieszczad		ob. nie użytkowany, częściowo rozebrany	32
225.	LECKA	Dom	nr 318 (d. nr 244)	drewn.	4 ćw. XIX w.	Roman Kocur			33
226.	LECKA		nr 347	drewn.	ok. 1947 r.	Alfreda Knaś			34
227.	.1.6 NOWY BOREK	Kapliczka	przy starej drodze do Borku Starego, obok domu nr 293	mur.	ok. 1945 r.	Piotr Kmitek		Wzniesiona przez Stanisława Kmiotka	174
228.	NOWY BOREK przys. Stawiska	Kapliczka Św.	obok domu nr 503	mur.	4 ćw. XIX w.	D. Kuśnierz		za rzeką	341
229.	NOWY BOREK	Kapliczka	obok domu nr 317	mur.	pocz. XX w.	Matuszewski			169
230.	NOWY BOREK	Kapliczka	obok domu nr 283	mur.	4 ćw. XIX w.	Zofia Synoś	A-495 22.03. 2011		170
231.	NOWY BOREK przys. Wola Borkowska	Kapliczka		mur.	pocz. XX w.				171
232.	NOWY BOREK przys. Poręby	Kapliczka	Obok domu nr 49	mur.	zap. pocz. XX	Janusz Ruszel		Wybudowana przez Ludwika Ruszla jako wotum za powrót do zdrowia	175
233.	NOWY BOREK	Figura Matki Bożej		kam.	sprzed 1851 r.			na kolumnie, podworska, odnowiona i uzupełniona o figurę w 1909 r. przez Bank Parcelacyjny we Lwowie	172
234.	NOWY BOREK	Kapliczka	na początku wsi od strony Tyczyna	mur.	pocz. XX w.				338
235.	NOWY BOREK	Krzyż z krucyfiksem	Obok domu 374	drewn.	pocz. XX w.				339
236.	NOWY BOREK	Karczma	obok domu nr 308 (d. nr 259)	drewn.	k. XIX w.	Maria Kowal		remontowana	340
237.	NOWY BOREK	Dom	nr 99	drewn.	l. 20 XX w.	Aleksandra Kowal			99
238.	NOWY BOREK	Dom	nr 236 (d. nr 234)	drewn.	pocz. XX w.	Krystyna Miśtał			337
239.	NOWY BOREK	Dom	nr 255	drewn.	po poł. XIX w.	Monika Synoś		remontowany	336
240.	NOWY BOREK	Dom	nr 381	mur.	pocz. XX w.	Bronisława Najda			173
241.	.1.7 PIĄTKOWA	Kaplica	obok domu nr 41 (d. nr 26)	mur.	k. XIX w.	Dai właściciele rodzina Sieczków dz. Nr 307		przys. Łęg, w otoczeniu starodrzewia	36
242.	PIĄTKOWA	Kaplica mszalna	obok domu nr 94 (d. nr 65)	mur.	1905 r.		A-395 10.02. 2010	w pobliżu kościoła	37
243.	PIĄTKOWA	Kapliczka	obok domu nr 220	mur.	l. 20 XX w.	Antonina Paściak			38
244.	PIĄTKOWA	Kapliczka	obok domu nr 373	mur.	ok. 1880 r.			przy głównej drodze, na polu Jana Drewniaka	39
245.	PIĄTKOWA przys. Wola	Kapliczka		mur.	k. XIX w.	Emilia Wyskiel		za łaskiem na skraju pól, fund. Piotr Brzuch, remont 1997	40
246.	PIĄTKOWA przys. Wola	Kapliczka	obok domu nr 274	mur.	ok. 1920 r.	Maria Wyskiel		fund. Michał Drewniak	41
247.	PIĄTKOWA	Kapliczka Św. Walentego	przy mostku na Piątkówce	mur.	po 1918 r.			na miejscu śmierci dezertorów, fund. Gromadzka	42

248.	PIĄTKOWA	Kapliczka	za domem nr 396	mur.	ok. 1920 r.	Wiktoria Maciołek			43
249.	PIĄTKOWA	Krzyż	obok domu nr 163	bet.	1933 r.	Adela Drewniak		pamiątka jubileuszu	44
250.	PIĄTKOWA	Krzyż	przy starej drodze do Harty	drewn.	pocz. XX w.			odkupienia na górze	45
251.	.1.7.1 PIĄTKOWA	Krzyż	przy drodze z Błażowej do Łańcuta	drewn.	pocz. XX w.				46
252.	PIĄTKOWA	Krzyż	przy drodze z Błażowej do Łańcuta	drewn.	zap. pocz. XX w.				
253.	PIĄTKOWA	Zagroda - dom	nr 3	drewn.	k. XIX w.	Bronisława Rybka			47
254.	PIĄTKOWA	- piwnica	nr 3	mur. -kam.	k. XIX w.	Bronisława Rybka			48
255.	PIĄTKOWA	Zagroda - dom	nr 153	drewn.	4 ćw. XIX w.	Jakub Rząsa		Nie użytkowany	49
256.	PIĄTKOWA	- stodoła	nr 153	drewn.	k. XIX w.	Jakub Rząsa		Nie użytkowany	50
257.	PIĄTKOWA	Dom	nr 43	drewn.	l. 20 XX w.	Władysław Rybka			51
258.	PIĄTKOWA	Dom	nr 137	drewn.	l. 30 XX w.	Cecylia Drewniak		Nie użytkowany	52
259.	PIĄTKOWA	Dom	nr 147	drewn.	1926 r.	Stanisław Woźniak		obecnie nie użytkowany	53
260.	PIĄTKOWA	Dom	nr 164	drewn.	ok. 1950 r.	Krystyna Groszek		obecnie nie użytkowany, szyberka z Futomy	54
261.	PIĄTKOWA	Dom	nr 226 (d. nr 139)	drewn.	l. 20 XX w.	Stefania Kwaśny			55
262.	PIĄTKOWA	Dom	nr 220	drewn.	pocz. XX w.	Antonina Paściak		remontowany	56

Aneks nr 2.

4. EWIDENCJA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

4.1 MIASTA I GMINY BŁAŻOWA

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Lokalizacja archeologiczna			Numer ewidencyjny działki	Datowanie	Własność	Nr karty w GEZ
			Nr obszaru AZP	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr stanowiska w miejscowości				
263.	.1.8 Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	1	1	2757, 2777, 2758, 2776, 3296, 3617	archeologia	prywatna	241
264.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	5	3	3400	archeologia	prywatna	242
265.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	6	4	2677/2	archeologia	prywatna	243
266.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	7	5	3470	archeologia	prywatna	244
267.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	8	6	3488	archeologia	prywatna	245
268.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	9	7	2733/2	archeologia	prywatna	246
269.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	10	8	1828	archeologia	prywatna	247
270.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	11	9	1168	archeologia	prywatna	248
271.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	12	10	1113, 1114, 818, 823/1	archeologia	prywatna	249
272.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	13	11	674	archeologia	prywatna	250
273.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	14	12	13/1	archeologia	prywatna	251
274.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	15	13	471, 472, 473	archeologia	prywatna	252
275.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	16	14	373	archeologia	prywatna	253
276.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	17	15	376/1	archeologia	prywatna	254
277.	.1.9 Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	18	16	329, 330, 332	archeologia	prywatna	255
278.	.1.10 Błażowa Górna	Stanowisko archeologiczne	107-77	2	2	2018/2	archeologia	prywatna	256
279.	Błażowa Górna	Stanowisko archeologiczne	107-77	3	3	2081	archeologia	prywatna	257
280.	Błażowa Górna	Stanowisko archeologiczne	107-77	4	4	2155/2	archeologia	prywatna	258
281.	.1.11 Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	34	15	32	archeologia	prywatna	259
282.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	35	16	3120	archeologia	prywatna	260
283.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	33	14	439	archeologia	prywatna	261
284.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	32	13	5393/7	archeologia	prywatna	262
285.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	31	12	707	archeologia	prywatna	263
286.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	30	11	5339	archeologia	prywatna	264
287.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	29	10	4940	archeologia	prywatna	265
288.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	28	9	164	archeologia	prywatna	266
289.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	27	8	266	archeologia	prywatna	267
290.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	26	7	197	archeologia	prywatna	268
291.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	25	6	243	archeologia	prywatna	269

292.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	24	5	2115	archeologia	prywatna	270
293.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	23	4	2772	archeologia	prywatna	271
294.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	22	3	2834/2	archeologia	prywatna	272
295.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	21	2	3832	archeologia	prywatna	273
296.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	20	1	4148	archeologia	prywatna	274
297.	Błazowa Górna	Stanowisko archeologiczne	106-77	14	1	1304	archeologia	prywatna	275
298.	Piątkowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	32	5	223	archeologia	prywatna	276
299.	Piątkowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	33	6	85	archeologia	prywatna	277
300.	Piątkowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	7	4	4272	archeologia	prywatna	278
301.	Piątkowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	6	3	221	archeologia	prywatna	279
302.	.1.12 Błazowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	5	4	137/2	archeologia	prywatna	280
303.	.1.13 Błazowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	8	3	644, 653	archeologia	prywatna	281
304.	.1.14 Błazowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	9	4	1227	archeologia	prywatna	282
305.	.1.15 Błazowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	10	5	2457/2	archeologia	prywatna	283
306.	.1.16 Błazowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	11	6	2837/1	archeologia	prywatna	284
307.	.1.17 Błazowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	12	7	3730	archeologia	prywatna	285
308.	.1.18 Błazowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	13	2	3718/1	archeologia	prywatna	286
309.	.1.19 Błazowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	4	1	625, 624	archeologia	prywatna	287
310.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	28	16	976, 977	archeologia	prywatna	288
311.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	27	15	3254	archeologia	prywatna	289
312.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	26	14	891, 3232	archeologia	prywatna	290
313.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	25	13	734	archeologia	prywatna	291
314.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	24	12	1346	archeologia	prywatna	292
315.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	23	11	1246	archeologia	prywatna	293
316.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	22	10	1296	archeologia	prywatna	294
317.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	20	8	383/2	archeologia	prywatna	295
318.	.1.20 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	21	9	212	archeologia	prywatna	296
319.	.1.21 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	19	7	382	archeologia	prywatna	297
320.	.1.22 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	18	6	1269, 1266, 1264/3, 1264/4	archeologia	prywatna	298
321.	.1.23 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	16	4	1063/7	archeologia	prywatna	299
322.	.1.24 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	17	5	1270	archeologia	prywatna	300
323.	.1.25 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	15	17	1632	archeologia	prywatna	301
324.	.1.26 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	17	28	2080	archeologia	prywatna	302
325.	.1.27 Lecka	Stanowisko archeologiczne	107-76	8	6	1402/1	archeologia	prywatna	303
326.	.1.28 Lecka	Stanowisko archeologiczne	107-76	7	5	1384/3	archeologia	prywatna	304
327.	.1.29 Lecka	Stanowisko archeologiczne	107-76	6	4	1505/2, 1369/3	archeologia	prywatna	305
328.	.1.30 Lecka	Stanowisko archeologiczne	107-76	5	3	1797/6	archeologia	prywatna	306
329.	.1.31 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	8	19	176-182, 185	archeologia	prywatna	307
330.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	1	1	154/3	archeologia	prywatna	308
331.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	2	2	1353	archeologia	prywatna	309
332.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	3	3	1772	archeologia	prywatna	310
333.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	7	18	75, 76, 77, 78	archeologia	prywatna	311
334.	.1.32 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	9	20	266, 267	archeologia	prywatna	313
335.	.1.33 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	10	21	3250/3	archeologia	prywatna	314
336.	.1.34 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	11	22	3247	archeologia	prywatna	315
337.	.1.35 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	12	23	320	archeologia	prywatna	316
338.	.1.36 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	13	24	3216/1	archeologia	prywatna	317
339.	.1.37 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	14	25	1765	archeologia	prywatna	318
340.	.1.38 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	15	26	361	archeologia	prywatna	319
341.	.1.39 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	16	27	3233/1	archeologia	prywatna	320
342.	.1.40 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	18	29	491	archeologia	prywatna	321
343.	.1.41 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	19	30	3214	archeologia	prywatna	322
344.	.1.42 Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	20	31	2398, 2399	archeologia	prywatna	323